

De Jongens van Tante Saar

DOOR
A.C.v.d. Mast

NIJKERK. - G. F. CALLENBACH

DIT BOEK IS EEN GESCHENK VAN:

Hitz. Callenbach

DE JONGENS VAN TANTE SAAR

De Jongens van Tante Saar

DOOR
A.C.v.d. Mast

GEILLUSTREERD
DOOR O. GEERLING

NIJKERK. - G. F. CALLENBACH

Over de afkomst van de jongens van Tante Saar

HOOFDSTUK I.

DE BRIEF.

„Juffrouw, een brief!”

„Eindelijk,” en juffrouw Hantuma neemt haastig en met blij gelaat den brief van haar dienstbode aan. Toen ze het adres en het poststempel zag verdween dadelijk de blijheid van haar gelaat voor verwondering en teleurstelling.

„Nog niets uit Antwerpen, Sietske, ik begrijp er niets van.”

„’t Is vreemd, juffrouw,” vond Sietske en keerde hoofdschuddend naar de keuken terug.

Juffrouw Hantuma bekeek nog eens het adres en het poststempel „s-Gravenhage” en las op de achterzijde van de enveloppe den naam van den afzender: „M. Bergman, Koningsplein 10, Den Haag.”

„Bergman, Bergman,” mompelde ze, „o ja, de huishoudster van Hendrik heet zoo,” herinnerde zij zich toen, „wat zou die mij schrijven?”

Heel nieuwsgierig opende zij den brief en begon te lezen. Hoe verder haar oogen de regels volgden, hoe meer verbazing, schrik en bezorgdheid uit haar gelaatstrekken sprak.

„Och, och, 't is dan toch zooals ik vreesde,” zuchtte ze, toen zij den inhoud van de vier zijdjes wist, en met den brief in de hand leunde zij eenige oogenblikken in haar stoel.

Toen stond ze op, liep naar de deur en riep de gang in: „Sietske!”

„Ja, juffrouw,” klonk het terug uit de keuken en Sietske kwam haastig de gang door, haar handen met de punt van haar schort nadrogend.

„Is er tijding van mijnheer Hendrik?” vroeg ze, toen zij het bezorgde gelaat van haar meesteres zag.

„Ja, Sietske, maar niet van mijn broer zelf; zijn huishoudster schrijft mij en vraagt of ik Camiel uit Den Haag kom halen.”

„Wat! Is het zoontje van mijnheer in Den Haag?” en Sietske's oogen werden tweemaal zoo groot van verbazing.

„Ja, zij is verleden Zaterdag, toen hier ook zoo'n drukte was met de mobilisatie, uit Antwerpen vertrokken. Mijn broer is naar 't front en heeft de huishoudster zoo spoedig mogelijk met Camiel naar Holland gezonden. Daar alles in groote haast gebeurde, kon mijn broer niet alles uitvoerig schrijven. Hij heeft zijn zaken geregeld, die toch door het plotseling uitbreken van den oorlog stilstonden, en zijn huis gesloten. De huishoudster is door alle drukte en de haastige reis zoo vermoeid geworden, dat zij Camiel niet hier kan brengen en nu vraagt zij, of ik hem wil halen. Het is voor mijn broer zoo'n rustige gedachte, dat zijn zoontje gedurende den oorlogstijd bij mij is. Nu ben ik eindelijk uit de onzekerheid, Sietske, maar, o, wie had kunnen denken dat mijn broer nog naar het oorlogsveld moest!”

„'t Is verschrikkelijk,” vond Sietske, „en dat arme schaap van 'n kind zoo ver van zijn vader af; z'n moeder mist het ook al.

Maar, wanneer moet u naar Den Haag?”

„Ik zal morgen dadelijk gaan. Ik zal eens even gaan hooren hoe de treinen loopen, dat weet de dominee wel, enne — ja, dan moet de kleine logeerkamer in orde gebracht worden.”

„Goed, juffrouw, en komt u morgenavond thuis?”

„Er loopen weinig treinen naar Holland, ik zal dus wel een nacht in Den Haag moeten logeeren. Maar, o Sietske, mijn broer vechten voor België tegen Duitschland, wie had dat ooit kunnen denken,” zuchtte ze opnieuw met betraande oogen.

„Kom, u moet 't niet dadelijk al te donker inzien, de oorlog is misschien gauw geëindigd,” troostte de dienstbode, „gaat u nou een poosje rustig zitten, dan kunt u straks naar den dominee gaan. 't Is morgen ook een vermoeiende reis, en — o, daar is Leo en Theo,” viel ze zich zelf in de rede. „en klein Anneke ook. Och, lievertje, zal Sietske je helpen, laten de broers je maar scharrelen,” en ze bukte zich naar een klein meisje, dat den hoogen drempel van de tinkamer opklauterde.

„Nee, Anneke kan wew, kijk maaw,” en 't aardige dikkertje heesch zich op den kamervloer en dribbelde naar juffrouw Hantuma.

„Zoo, is Anneke daar,” en juffrouw Hantuma, haar bezorgdheid en droefheid voor de kinderen verbergend, trok het meisje op haar schoot, onderwijl ze luisterde naar de beide jongens, die, tegen elkaar inschreeuwend, haar allerlei vertelden.

„Tante, Sjoerd Reima zegt, dat wij ook misschien oorlog krijgen, zijn broer is op de grenzen, daar hooren ze schieten!” zei Leo.

„Wel nee, wij hebben alleen maar mobilisatie,” voerde Theo gewichtig aan. „mobilisatie,” herhaalde hij, trotsch, dat hij dat woord zoo vlot uitsprak.

„Ja, jongen, gelukkig nog maar mobilisatie en wij zullen hopen dat het hierbij blijft. Maar wil ik jullie eens wat vertellen? Ik moet morgen naar Den Haag.”

„U, naar Den Haag!” en vier oogen waren vol nieuwsgierigheid.

„Ja, ik ga mijn neefje halen, je weet wel, dat neefje uit Antwerpen, maar het is nu in Den Haag.”

„Dat neefje met dien raren naam, tante, heet ie niet Caliem?”

„Camiel,” verbeterde Theo snel. „wie zegt nou Caliem!”

„Nou ja, Camiel dan, komt ie hier, tante?” vroeg Leo verder.

„Ja, zijn vader is opgeroepen en is nu al in den oorlog.”
„Moet Camiel's vader echt vechten, is ie al in den echten

oorlog, o jô, wat fijn,” schreeuwde Theo opgewonden: „is ie al officier, dat wil ik later ook worden, net als grootvader, dan moet ik ook schieten!”

„Ik niet, ik wil nooit schieten en nooit vechten,” zei Leo vol afkeer.

„Vond Camiel het ook erg akelig, tante?”

„Dat denk ik wel, vent, ja, Anneke krijgt een koekje van tante,” en juffrouw Hantuma greep lachend het koektrommeltje uit Annekes handjes.

„Anneke koek, nou Anneke weg, dag,” en met haar leege handje wuivend, gleed ze van tante's schoot en dribbelde naar de deur.

„O, wat een ondeugd,” lachten de jongens, en hielpen haar den hoogen drempel af.

„Ik ga mee, kinderen,” en juffrouw Hantuma volgde het drietal naar het poortje in de schutting, die haar tuin van dien van dominee Welders scheidde.

„Zoo, jongens, tante weer eens lastig gevallen,” klonk de stem van den dominee uit het priëel. „O, is u daar ook, juffrouw Hantuma? Kom, Leo, geef tante eens gauw dien makkelijken stoel.”

„Vader, Camiel's vader moet in den oorlog en tante gaat 'em morgen uit Den Haag halen,” vertelde Leo dubbelzinnig.

„Tante gaat Camiel halen!” schreeuwde Theo er boven uit.

De dominee keek verwonderd naar de jongens en luisterde toen vol belangstelling naar juffrouw Hantuma, die hem den inhoud van den ontvangen brief meedeelde.

„Wel, dat is geen prettige tijding voor u, juffrouw Hantuma,” en met hartelijk medegevoel in zijn stem vervolgde hij: „maar wat heerlijk voor uw broer, dat zijn kind bij u kan zijn. En wat een afleiding voor u in zoo'n spannenden tijd.”

„Het is alles wat ik voor mijn broer doen kan,” zei juffrouw Hantuma met tranen in de oogen.

„Weet u wat,” raadde de predikant vriendelijk. „gaat u naar binnen bij mijn vrouw, en dan loop ik onderwijl naar den stationchef om te informeeren hoe laat u morgen naar Den Haag kunt. De dienstregeling is nu zoo ongeregeld, dat ik het niet op mijn spoorboekje durf aan te laten komen!”

HOOFDSTUK II.

CAMIEL.

Leo en Theo stonden op het kleine perron de aankomst van den trein af te wachten. Wel tien keer waren zij dien dag naar Sietske gegaan om te vragen of er al bericht van tante was. Eindelijk kwam Sietske zelf met een telegram aan de pastorie, waardoor men wist dat tante met den trein van zes uur thuis kwam.

„Dat telegram is ook lang onderweg geweest, het is vanmorgen om negen uur afgezonden en nu is het drie uur,” merkte de dominee op.

„Zeker door de molistatie,” dacht Sietske.

„Molistatie!” galmde Theo, „Sietske zegt molistatie! Je moet zeggen „mo-bi-li-sa-tie”,” spelde hij haar voor.

„Nou mannetje, je behoeft je wijsheid niet te luchten,” berispte zijn vader, maar Sietske lachte; de jongens konden een potje bij haar breken.

Om kwart over vijven stapten de jongens toen naar het stationnetje, dat vijf minuten van hun huis verwijderd was.

„Ga vooral niet te laat, jongens,” plaagde de dominee.

„Laat ze maar, man, ze hebben nu thuis toch geen rust; niet te wild bij den trein, Theo,” riep mevrouw Welders de beide knapen waarschuwend na.

Het was een aardig span, de tweelingen van dominee Welders.

Ze waren beiden even groot, maar Leo was tenger opgegroeid, terwijl Theo steviger gebouwd was. Leo had donkerblauwe oogen met droomerigen opslag, en lichtblond haar; onder Theo's donkeren krullebol keken de bruine kijkers vol levenslust uit zijn oolijk gezicht. Ze waren altijd

eender gekleed, maar Theo versleet twee pakje tegen Leo één. Trots hun verschillend karakter en aanleg waren ze onafscheidelijk aan elkaar verbonden. Theo was bij de wildste spelen haantje de voorste, maar nooit vergat hij om beschermend voor zijn zwakkeren broer op te treden, die hem weer hielp bij moeilijke sommen of taalwerk, waar Theo zich dikwijls heel slordig van af wilde maken.

Zij hadden alles samen, speelgoed, boeken, hun tuintje en de konijnen, maar deze laatste waren meestal aan Leo's zorg toevertrouwd, daar de arme dieren anders stellig den hongerdood gestorven zouden zijn.

Beide jongens waren heel goede maatjes met juffrouw Hantuma. De woning van juffrouw Hantuma grensde aan den pastoriëtuin en toen dominee Welders een jaar geleden op het dorp kwam, was het al heel spoedig een prettige vriendschap geworden tusschen haar en het predikantsgezin. Het was ook zoo gemakkelijk even het tuinpoortje door te wippen om bij tante Saar, zoo noemden de kinderen haar, allerlei vertrouwelijke en gewichtige dingen te vertellen. En niet alleen Leo en Theo, maar ook hun vriendjes sleten prettige uurtjes bij tante Saar, die met haar dienstbode altijd krachten en tijd vond om „haar jongens”, zooals Sietske hen altijd onderscheidde van de andere dorpskinderen, allerlei genoeg te verschaffen.

Dominee Welders en zijn vrouw waren in het begin wel eens bevreesd, dat de jongens te veel vergden van de goedheid van juffrouw Hantuma, maar de bewering van deze, dat zij den zonneshijn, dien de kinderen in haar leven brachten, niet gaarne zou missen, bande telkens die vrees.

En nu kwam Camiel, het eenig zoontje van haar broer, ook een deel van haar zorgende liefde eischen, en Leo en Theo, die het Belgische neefje nog maar alleen kenden van de foto's uit tante's kamer, waren al evenzeer vervuld met zijn komst als tante zelf.

Hun ongeduld klom, naarmate de tijd van wachten verstreek. Telkens tuurden zij de spoorbaan langs, die de akkers doorsneed en zich in de verte verloor in donker geboomt.

In het kantoor zat de chef met zijn assistent te pennen en door de open deur keken ze nu en dan naar de beide jongens, die al zóó vroeg op den trein wachtten.

„Komt de trein gauw, meneer?” en klimmend ongeduld dreef Theo het kantoor binnen.

De chef wendde zijn hoofd naar de klok aan den muur achter hem en zei: „Nog een kwartier, Theo: moet je iemand afhalen?”

„Ja, meneer, tante met een neefje uit Antwerpen,” vertelde Theo gul, blij dat hij over het gewichtige feit met iemand spreken kon, die er nog niets van wist.

„Zoo, zoo, en komen die met den trein van zessen?”

„Ja meneer, Camiel is in Den Haag en tante is er gisteren heengegaan! Hij woont in Antwerpen, maar hij moest vluchten voor den oorlog,” deelde Leo mee, en Theo voegde er achter: „Zijn vader moet vechten tegen de Duitschers!”

„Welzoo,” en de chef boog zich weer over zijn papieren, straks zou hij het vreemde kind wel zien.

Leo leunde tegen den muur van de wachtkamer en Theo liep ongeduldig van het eene eind van het perron naar het andere.

Het laatste kwartier was om.

De seinen, die den aantocht van den trein melden, werden opgemerkt, rammelend vielen de sluitboomen van den overweg neer.

„Daar heb je 'm,” galmde Theo en wees Leo de blauwe rooksluier boven de boomtoppen in de verte. Nog één oogeblik van spannend wachten en de trein doordaverde de stilte van de velden en gleed voor het perronnetje.

De portieren zwaaiden open en met andere passagiers stapte ook juffrouw Hantuma uit.

„Daar heb je 'm,” zei Theo nu stil, en hij wees naar een jongen in grijslinnen pak, die achter tante Saar den wagen uit sprong.

„Dag jongens,” groette deze vroolijk, „dat is aardig van jullie om ons af te halen.”

Bedremmeld stonden nu Leo en Theo voor het Belgische neefje.

Dat was nu Camiel!

Het viel eigenlijk erg tegen.

Hij zag er zoo heel gewoon uit, net als zij en de andere jongens van het dorp. Hij was iets grooter dan Theo, een vroolijk, stevig baasje met frisch-rood gezicht.

„Wel, herkennen jullie Camiel, van de foto?” vroeg tante toen zij allen naar den uitgang liepen, waar tante de kaartjes aan den controleur reikte.

Och ja, op de foto was Camiel ook immers een „gewone jongen,” maar toch, zijn vader was nou in den oorlog en hij moest zelf weg uit zijn eigen land.

En nog zagen vier oogen in stille verwachting naar Camiel.

Er was heelemaal niets vreemds aan!

Alleen zijn naam, Camiel!

Zoo heette niemand in het dorp, maar anders . . .

„Hoe laat kwam mijn telegram bij Sietske, Leo?” en tante stoorde glimlachend de zwijgende kennismaking.

„Om drie uur, tante,” en Leo wendde zich tot haar en schoof vertrouwelijk zijn arm door den haren. Camiel en Theo gingen nu ook naast haar en samen wandelden zij den stationsweg af.

„Ik was er al bang voor dat het wat laat zou komen, ik zond het vanmorgen zoo vroeg mogelijk af. Nu zijn we gauw thuis, Camiel, 't is hier dichterbij dan in Antwerpen.”

„O ja, tante, maar dat is ook zoo'n groote stad!”

Nieuwe teleurstelling!

Hij praatte ook „gewoon”. Goed Hollandsch!

En spijtig gluurde Theo langs tante heen opnieuw naar Camiel, die vroolijk nieuwsgierig overal rondkeek en allerlei opmerkingen tegen tante maakte, zonder veel op de beide broers te letten.

Op den hoek van den weg stonden de jongens van school, ook Sjoerd Reima, de vriend van Leo en Theo.

Hun luidruchtige stemmen stilden, terwijl aller oogen nauwkeurig Camiel opnamen.

En Theo doorvoelde heviger zijn teleurstelling in al die nieuwsgierige blikken.

Wat had hij vanmorgen gepocht op school tegen zijn kameraden over het vreemde neefje, dat heel uit Antwerpen kwam.

Aan het hek van de pastorie stond de dominee.

„Zoo juffrouw Hantuma, is de reis goed gegaan, en is dat Camiel? Welkom in Oosthorn, jongen,” en met hartelijk gebaar stak de dominee de hand uit.

„Dag monsieur!” groette Camiel, terwijl hij beleefd zijn muts afdam.

„Nee maar, monsieur,” dat was toch niet gewoon!

In één sprong was Theo terug tot dicht bij het groepje jongens en schreeuwde: „Hij zegt monsieur, hij praat Fransch!”

Toen keerde hij haastig terug vol nieuwe belangstelling en volgde de anderen naar het huis van tante Saar, waar Sietske aan de voordeur wachtte.

„Nee jongens, jullie in huis, tante is moe,” wenkte de dominee.

Hè, va”

„Laat ze maar, dominee, dan kunnen ze verder kennis maken,” zei juffrouw Hantuma en ze trad met het drietal haar woning binnen.

„Dag juffrouw, u is zeker wel verreisd, dag jongeheer,” en met medelijdend gebaar nam Sietske Camiel's reismand.

„Sietske, hij praat heelemaal anders dan wij,” fluisterde Theo haar haastig toe.

„Heelemaal anders?” schrok Sietske, „dan kan ik 't schaap niet eens verstaan.”

„Nou ja, heelemaal anders, zie je, ik bedoel, hij zei tegen vader: „dag monsieur.”

„Wat, dag mon”

„Monsieur, dat beteekent mijnheer, weet je!”

„As-ie dan maar niet zulke dingen tegen mij zegt.”

„Och, jij bent immers geen mijnheer,” lachte Theo.

„Met die vreemdigheid heb ik niks op, toen 't kind hier vroeger kwam merkte ik er niks aan, maar ja, met dien oorlog: maar kom, ik moet thee schenken,” en hoofdschuddend schoof Sietske de huiskamer binnen.

„Hè Sietske, ik ben moe van de reis, het duurt zoo lang met zoo'n boemel, ik ben blij dat ik weer in mijn stoel zit.”

„k Wil 't gelooven, juffrouw, en nu gauw een kopje thee. Wat drinkt de jongeheer Ca, Ca”

„Camiel,” hielp tante. „Geef hem maar een glas limonade; Theo, geef mijn reistasch eens aan, daar is nog een snoepje in voor jullie en Anneke.”

„O, tante, daar loopt de kat van buurman met een muis in zijn bek in uw tuin,” riep Theo, en alles om zich heen vergetend, sprong hij door de openstaande tuindeur naar buiten, dadelijk gevolgd door Leo en Camiel en weldra hoorde tante Saar een luid praten, waar de stem van Camiel, met het Antwerpsch accent, zich vroolijk in mengde.

De kat was met zijn prooi de schutting over gevlucht, toen zij de jongens aan hoorde komen en vermaakte zich in een hoekje van buurmans tuin met het weerlooze muisje.

„Nou speelt-ie eerst met de muis, dat is echt valsch,” vond Leo.

„Dat doen alle katten, wij hadden vroeger een groote tijgerkat en die heeft onze kanarie gepakt,” vertelde Theo aan Camiel; „heb jij ook een poes thuis?”

„Nee,” antwoordde Camiel, „wij hebben geen dieren, wij hadden ook geen hof.”

„Alweer een vreemd woord,” en Theo's belangstelling steeg weer.

„Wij hebben alles, een hond, konijnen en kippen. Sjoerd heeft duiven, van ons heeft-ie een konijntje gekregen.”

„Sjoerd zijn broer is ook soldaat, maar niet in den oorlog, jouw vader wel, hè?”

„Ja,” knikte Camiel zwiingend.

Een oogenblik zwegen alle drie. Leo keek met oogen vol medelijden naar Camiel, terwijl Theo met zijn hak in 't grint draaide.

„Je mag mijn bal hebben,” zei Leo toen.

„Welken bal?” vroeg Camiel levendig.

Dien gelen met rooie strepen, hij is pas nieuw, ga je mee, dan kun je 'm zien.”

Ja, maar meteen zag hij een bontgekleurden vlinder over de bloemperken zweven en met Theo vloog hij het fraaie dier achterna, dat zich hooger boven de geurige bloemen verhief en over de schutting in den pastorie-tuin zijn weg zocht.

Theo duwde het poortje open en draafde, gevolgd door Camiel, den tuin in, maar den vlinder zagen ze niet meer.

In 't priëel zaten mevrouw Welders en Anneke.

„Pas op de lilies, Theo,” waarschuwde mevrouw, toen ze haar jongen dwars over het perk zag springen. „Wel, dat is zeker Camiel,” voegde ze er dadelijk achter. „dat is prettig dat je dadelijk eens hier komt kennis maken. Kom, Anneke, geef dit nieuwe vriendje van de broers eens gauw een handje.”

Met de pop in haar arm, stapte Anneke op Camiel toe en stak een mollig knuistje uit.

„Zeg maar: dag Camiel.”

„Cami, Cami,” bouwde ze na. „pop ook handje geven,” en zij duwde pop's afgeknotte vingers in de uitgestoken hand van Camiel, en heel vriendschappelijk dribbelde zij met dezen den tuin door naar het konijnehok, waar Theo al vol ongeduld wachtte.

„Moe,” zei Leo, in 't priëel tegen moeders stoel leunend, „Jan Bolma zei, dat de Belgen het nooit kunnen winnen van de Duitschers, zou Camiel dat niet akelig vinden?”

„Wij weten er niets van hoe de oorlog afloopen zal, vent, maar wij zullen maar heel vriendelijk tegen Camiel zijn.”

„Ik heb 'em mijn nieuwen bal beloofd, moe, mocht dat?”

„Ja, hoor, jullie moeten maar goede kameraden zijn,” en mevrouw streek liefkoozend over Leo's blonde haar.

„Ga nu ook maar naar de konijnen.”

HOOFDSTUK III.

MEDEDEELINGEN.

In langen tijd had juffrouw Hantuma haar broer niet gezien, daar deze door drukke handelszaken niet zoo dikwijls in Holland kon komen en zij ook niet telkens de reis naar Antwerpen kon doen.

Op achttien-jarigen leeftijd was mijnheer Hantuma reeds naar Antwerpen vertrokken. Zijn oom, die kinderloos was, wilde gaarne een opvolger in zijn zaak hebben en zoo was na allerlei overwegingen zijn neef bij hem gekomen om voor den handel te worden opgeleid. Dit was het begin geweest van een leven, hoewel dichtbij, toch buiten zijn vaderland, en toen na vele jaren zijn oom onverwachts stierf, was hij hoofd van diens zaken geworden en had zich voorgoed in Antwerpen gevestigd. Zijn huwelijk met een Belgische vrouw bracht hem nog nauwer in aanraking met het volk en door zijn naturalisatie was hij Belgisch onderdaan geworden.

En nu was plotseling die vreeselijke oorlog uitgebroken. Na den moord op den Oostenrijkschen troonopvolger en diens gemalin in Serajewo, terwijl in Bosnië legeroefeningen werden bijgewoond, was de verhouding tusschen Oostenrijk en Servië nog meer gespannen en volgde weldra een oorlogsverklaring. De lont, die in de Europeesche wereld al reeds lang lag te smeulen, laaide toen op tot een hevige vlam, die gansch Europa in oorlogsbrand bracht. Duitschland schaarde zich aan de zijde van Oostenrijk en Rusland was geneigd om met Servië tegen deze beide landen den strijd aan te binden. In de andere landen volgde de mobilisatie en ook in Nederland werden de soldaten opgeroepen om onze grenzen te verdedigen tegen elken mogelijken vijandelijken inval.

Toen trokken de Duitsche legerscharen, tegen den wensch der Regeering, het Belgisch grondgebied over, om hierdoor spoediger in Noord-Frankrijk te komen, daar dit land ook de zijde der Russen gekozen had. De Belgen werden gedwongen hun grenzen te verdedigen en Camiel's vader was ook genoodzaakt voor zijn nieuw gekozen vaderland huis en haard te verlaten en ten strijde te trekken.

Engeland, dat met Frankrijk en Rusland een Drieverbond vormde, zond ook zijn troepen, om het heldhaftige Belgische leger te helpen tegen Duitschland's overmacht; en zoo was in enkele weken Europa een jammerlijk oorlogsveld geworden. Te land, ter zee en in de lucht bestreden de verschillende legers elkander op een gruwelijke wijze. De vrede onder de volkeren was veranderd in een alles overstelpenden oorlogshaat, die overal ellende, dood en verderf bracht.

En te midden van dien oorlogsbrand was ons kleine land nog slechts opgeschrikt door de mobilisatie, die vele mannen, vaders en zonen, uit het rustige van den dagelijkschen arbeid had weggeroepen.

Ook in het dorp Oosthorn waren uit vele gezinnen de kostwinners naar de grenzen vertrokken en was in veler harten zorg en angst voor de toekomst.

Juffrouw Hantuma en Camiel zagen ook telkens vol vrees uit naar tijding van het slagveld in België.

Veel hoorden zij niet van elkander, de oorlogstoestand maakte geregelde correspondentie onmogelijk. Nu en dan ontving zij een briefkaart, waarop haar broer in korte woorden berichtte, dat hij nog gezond en ongedeerd was. Dit was ook de beste tijding die hij kon zenden, en zijn zuster en zontje waren na zoo'n kort bericht altoos heel dankbaar. Het was net of vader dan weer buiten het gevaar stond, maar de komende dagen brachten weer telkens nieuwe onrust voor minder goede tijding. Juffrouw Hantuma had, na overleg met den hoofdonderwijzer, Camiel spoedig naar school gezonden. Men kon niet berekenen hoe lang de oorlog duren zou en Camiel kon niet al dien tijd zonder onderwijs. Het was ook beter dat hij zijn gewone leven voort kon zetten. Hij sprak heel goed Hollandsch, daar zijn vader na den dood van zijn vrouw steeds een Hollandsche huishoudster had, zoodat Camiel thuis altijd deze taal hoorde.

De hartelijke liefde en zorg, waarmee tante en Sietske hem omringden, hielpen hem het gemis van zijn vader dragen en de omgang met Leo en Theo en hun makkers bracht afleiding in zijn gedachten en deed hem steeds meer zich thuis voelen in zijn nieuwe omgeving.

Sietske was heel blij, dat zij niks geen vreemdigheid van hem hoorde of zag en Camiel werd schromelijk door haar verwend. Zij vergat zelfs dikwijls tegen hem te roepen: „voeten vegen”, als hij de keurig-nette gang binnenstoot.

Tegen juffrouw Hantuma noemde ze hem altijd vol medelijden „dat arme schaap”.

Dan glimlachte tante Saar en zei: „Hij is nog geen arm schaap, Sietske.”

„Nee juffrouw, maar je weet nooit . . .” en meewarig haar hoofd schuddend ging zij voort met haar huiswerk.

„Je weet nooit . . .” dat dacht juffrouw Hantuma ook heel dikwijls, als zij 's avonds in de dagbladen het oorlogsnieuws volgde. Maar gelukkig wist zij, dat zij elken dag het leven van haar broer in de hand des Heeren mocht stellen en kracht en troost zou ontvangen als de lijst der gesneuvelden ook den naam van Camiel's vader zou tellen.

HOOFDSTUK IV.

JONGENSSPEL.

„Tante, we gaan oorlog spelen vanmiddag,” vertelde Camiel op een Woensdag aan de koffietafel.

„Vinden jullie dat dan zoo'n mooi spel?”

„Nou fijn, ik behoor natuurlijk tot de Belgische soldaten, Leo en Theo zouden eerst bij een Duitsch regiment ingedeeld worden, maar dit wilden zij niet, want dan moesten zij tegen mij vechten. Sjoerd Reima wou wel Duitscher zijn en nou voert hij de Duitse troepen aan en ik de Belgische.”

„Waar zal dat vreeselijke spel gebeuren?”

„Op de wei vlak bij den boschrand. U weet wel, daar is zoo'n heel breede greppel, aan den eenen kant met struiken begroeid. Dat wordt onze loopgraaf en achter den berm en verder in het bosch zitten de Duitschers.”

„Pas maar op, dat het geen echte vechtpartij wordt,” waarschuwde tante.

„De Duitschers krijgen van mijn troepen op hun nek,” riep Camiel al opgewonden bij dit vooruitzicht, en hij voegde er ineens in vollen ernst bij: „dat doet vader ook. En de echte Duitschers bennen toch valscherds, Theo zegt 't ook!”

Tante liet hem maar eens uitpraten. Het was heel moeilijk om met Camiel over de oorlogvoerende partijen te praten. Ze kon het zoo heel goed begrijpen, dat Camiel, waar zijn vader elk oogenblik door een Duitschen kogel of granaatscherf getroffen kon worden, op echte jongens-manier zijn haat luchtte tegen de vijanden van zijn volk.

Wat was het toch vreeselijk, dat deze oorlog niet slechts in duizenden menschenharten, maar ook in de kinderziel

bitteren en ongemotiveerden haat kweekte, die zich zelfs uitte in het jongensspel.

„Luister eens, Camiel,” begon ze na een poosje: „Zou jij het niet erg vinden, als iemand jouw vader een valscherd noemde?”

„O, tante, ik zou . . .” en Camiel's donkere kijkers fonkelden.

„Wel, er zijn in Duitschland ook een heeleboel kinderen, die hun vader liefhebben en hoe zouden zij het dan vinden, als zij hoorden dat een vreemde jongen hun vader een „valscherd” schold?”

„Dat is heel wat anders, tante,” vond Camiel.

„Nee, kind, dat is precies hetzelfde. Jouw vader moet voor zijn land en koning strijden en de Duitsche vaders zijn ook opgeroepen om te vechten. Zij moesten ook gehoorzamen. En nu kunnen wij toch al die menschen niet valsch en slecht noemen?”

„Ja maar, tante, het is toch heel leelijk, dat ze zoo maar ons land hinnentrokken, ik vind het onze „vijanden” en vader ook.”

„Het is voor België heel jammer, dat het gebeurd is, heste jongen, maar al is deze oorlog nog zoo verschrikkelijk en onrechtvaardig, we mogen toch nooit vergeten wat de Heere Jezus ons leert.”

Camiel keek tante vragend aan.

„Heht uwe vijanden lief en bidt voor degenen die u geweld aandoen,” zei tante Saar op zachten, ernstigen toon.

„Ja, tante, maar . . .”

„Dat is heel moeilijk,” vulde tante aan, „maar de Heere Jezus zou het ons niet hebben bevolen, als het heelemaal onmogelijk voor ons was dit gebod na te volgen.”

Camiel zuchtte. „Als vader maar weerkomt,” zei hij toen en alle vroolijkheid verdween uit zijn oogen.

„Wij willen hopen, dat de oorlog spoedig geëindigd is, lieve jongen. Eet nu maar gauw je boterham op, ik geloof dat ik Leo en Theo al in de keuken hoor.”

Tante had goed gehoord.

Een oogenblik later kwamen de beide jongens de kamer binnen, heel krijgshaftig uitgedost met sabel en geweer.

„Zoo jongens, wat zien jullie er angstwekkend uit,” groette tante Saar.

„We gaan vechten, tante, ik behoor tot het Belgische leger, we mochten onze ouwe linnenpakken aan, dat lijkt

een beetje op een uniform," vertelde Leo, die meegesleept door de anderen, nu al zijn vredelievende gevoelens gewisseld had voor oorlogsplannen.

"Zeg Camiel, Klaas Sproet wou spion zijn, en ik vind dat dit net bij hem past, hij is nooit eerlijk, ik vind 'm een nare jongen," riep Theo vol minachting.

"Hij gaat ook altijd met kleine jongens knikkeren, om maar veel te winnen," wist Leo.

"Ik zal hem een plaatsje geven in de achterhoede," besloot Camiel in al zijn waardigheid van aanvoerder.

"Dan kan-ie 't makkelijkst op den loop gaan, hij durft niks als 't er op aankomt," spotte Theo.

"Ik wou dat Klaas niet mee speelde, hij doet altijd wat genieperigs," zei Leo wat ongerust.

"Kom jô, 't geeft niks, laat-ie gaan. Gaan we nou?"

"Geduld, Theo, we zijn zoo klaar," en nadat tante Saar het dankgebed uitgesproken had, ging het drietal onder luid krijgsgeschreeuw naar buiten.

Op de weide even buiten het dorp was reeds een groot aantal jongens bijeen. Na vele heftige beraadslagingen was het krijgsplan gereed. Camiel, als aanvoerder der Belgische troepen, moest de loopgraaf, de breede greppel die de weide van den boschrand afsloot, bezetten, terwijl Sjoerd met zijn Duitsche regiment deze loopgraaf zou overmeesteren. De greppel was aan de eene zijde met struikgewas begroeid, zoodat men van uit het bosch door het dichte gewas in de greppel moest dringen. Aan het eene eind was een houten hek, dat nu tot afsluiting van het vijandelijk grondgebied diende, terwijl het andere eind door de Belgische troepen met steenen en takken werd versperd.

Spoedig was de aanval begonnen. Sjoerd trok met zijn troepen door het bosch en zocht alle zwakke plekken en minst begroeide plaatsen in het struikgewas op, om van daar uit de loopgraaf te bestoken. De Belgen deden eveneens alles om hun positie zoo sterk mogelijk te maken. Spoedig suïden allerlei projectielen in den vorm van houten en gummiballen en pijlen boven en door het struikgewas, tot ver over de weide, waar Camiel de achterhoede van zijn troepen had. Bij elk schot doken de Belgen op den grond en verborgen zich onder takken en bladeren in de greppel, om van hier

uit ook hun wapens op den vijand te richten. De voorraad kogels en pijlen was niet spoedig uitgeput, daar men van weerszijden de toegeworpen projectielen weer terug kon gooien.

Het werd een vreeselijke strijd onder nog veel vreeselijker geschreeuw. Na eenigen tijd, onder heftig vuren, kwamen

enkele Duitschers door een dun begroeide plaats aan den rand der loopgraaf, één waagde zich nog verder en sprong er in, maar dadelijk werd hij gegrepen, onderwijl zijn strijdmakker terugweek.

„Een gevangene!” riepen de Belgen zegevierend.

„Breng hem in het kamp achter in de weide,” komman-

deerde Camiel, en de arme Duitscher moest zich willoos laten wegvoeren.

De Duitschers schenen verschrikt door dit voorval, want hun vuren werd minder en het was alsof zij dieper het bosch ingingen.

Van deze stilte maakten de Belgen gebruik om enkele verzwakte plaatsen te versterken en nieuwe verdedigingsplannen te bedenken.

Op eens riep de wacht aan de eene zijde der greppel: „De vijand, de vijand!” en tegelijk schoven twee Duitschers op handige wijze de loopgraaf binnen.

„Valt aan,” gilde Camiel, en zwaaiend met zijn houten sabel vloog hij op de indringers aan, die nu gevolgd werden door eenige anderen. Een heel troepje Belgen volgde hun aanvoerder, en de grootste macht der Belgen bevond zich nu op ééne plaats, terwijl Leo met veel kleiner aantal soldaten de andere helft der greppel moest verdedigen.

Het werd een hachelijk oogenblik.

En hiervan maakte Klaas Sproet, die zijn plaats in de achterhoede verlaten had, gebruik om een wel overwogen plan uit te voeren.

Reeds lang koesterde hij wraak tegen Camiel en zijn makers, die hem om oneerlijk spel reeds eenige weken gezamenlijk uit hun kring gewerd hadden, maar nu door Camiel weer toegestaan was mee te doen.

Hij bleef telkens een klein eind van het troepje, dat zich met Leo in de greppel bevond en sloop ongemerkt naar de plaats, die met steenen en takken voor een aanval der Duitschers beschermd was.

Snel trok hij eenige steenen op zij, duwde wat takken lossen, zoodat één flinke stoot de heele versperring neer kon doen storten en wierp toen, om de aandacht der Duitschers op die plaats te trekken, eenige kogels over de struiken in het bosch. Nu voegde hij zich weer bij zijn krijgsmakers, maar Leo zag hem terugkomen en het wantrouwen, dat hij tegen Klaas koesterde, deed hem plotseling naar die zijde der loopgraaf snellen.

In één oogenblik wist hij wat er gebeurd was, woedend riep hij de Belgen toe om haastig de versperring te herstellen, maar het was te laat.

Enkele Duitschers waren al aan de overzijde en drongen met kracht tegen de verzwakte versperring, zoodat deze inéén viel en zij door de opening de loopgraaf binnenstormden. Onder luid gejuich duwden zij Leo en de anderen op zij en vielen de andere Belgen in den rug aan. Sjoerd en zijn troepen begrepen spoedig wat er gebeurd was en weldra gleeed de eene Duitscher na den anderen de loopgraaf binnen.

„Verraad! Verraad!” schreeuwden de Belgen, maar hun kreten werden overstemd door het overwinningseroep der Duitschers, die nu allen de loopgraaf vulden en zegevierend de woedende Belgen omsingelden.

De strijd was beslist, de Belgen hadden de nederlaag geleden en moesten zich overgeven.

Sjoerd Reima, de Duitsche bevelhebber, trad op Camiel toe en eischte zijn degen.

Camiel weigerde.

„Ja, ja, dát moet, Camiel, dat is altijd zoo,” riepen luide stemmen.

„Ik ben niet overwonnen, ik ben verraden,” en woedend zochten zijn oogen naar den verrader onder zijn eigen troepen.

„Leo Welders heeft de versperring losgerukt, ik zag hem er ineens naar toe loopen en toen stormden de Duitschers naar binnen,” klonk de stem van Klaas Sproet en smalend voegde hij er bij: „Dat dacht je niet, Camiel, dat Leo je verraden zou!”

Een oogenblik zwegen de luide stemmen der jongens en allen zagen naar Leo, die verschrikt en verslagen door deze vreeselijke beschuldiging, even hulpzoekend naar Theo keek en toen het uitschreeuwde: „Nee, nee, hoe durf je, jij, jij, ik zag jou van die plek komen en toen ging ik dadelijk kijken naar de versperring, die . . .”

„Leo is geen verrader,” en Theo stond voor Camiel en sloeg beschermend den arm om Leo's schouder en overstemde diens woorden: „Klaas Sproet heeft 't zelf gedaan, niemand kan 't anders doen dan die valscherd!”

„Ja, ja, Klaas heeft 't gedaan, kijk, hij wordt vuurrood, hij doet altijd valsch,” allen schreeuwden dooreen en vele handen grepen Klaas en duwden hem voor Camiel.

„Nee, nee, ik heb, ik zal,” en in zijn angst voor de ge-

volgen van zijn daad, die hij toch niet meer ontkennen kon, trachtte hij zich los te rukken om te vluchten.

„Zie je wel, hij wordt al bang, die verrader!“

„Gooi 'em er uit!“

„Weg met den spion!“

„Lafaard, valscherd!“

„Nee, hij moet gestraft,“ zei Camiel, maar Klaas duwde in zijn angst plotseling met forschen stoot eenige jongens op zij en vloog tegen de steile helling van de greppel op om in het bosch te komen.

Maar Camiel sprong hem achterna en greep hem bij een been, doch op den rand van de loopgraaf gleed hij weer terug naar beneden, Klaas in zijn val meesleurend.

Nu begon een verwoed gevecht tusschen de beide jongens. Het oorlogsspel was werkelijkheid geworden.

Camiel hield met alle kracht van zijn stevige armen Klaas onder, terwijl deze met zijn voeten schopte en trapte om los te komen. De andere jongens stonden er allen omheen en spoorden door allerlei uitroepen Camiel aan, den verrader eens flink af te rossen.

„Laat me los, leelijke Belg, laat me los!“

„Verrader, valscherd, je doet nooit weer meel!“

Als een kluwen rolden de jongens al worstelend in 't zand, hijgend, schreeuwend, stompend en schoppend, tot Klaas zich opeens met wanhopige krachtsinspanning losrukte, de loopgraaf uitsprong en de ruime weide inholde.

Camiel wilde hem na, maar Sjoerd hield hem tegen.

„Laat 'em,“ deed hij verachtelijk.

„Leelijke Belg, jullie verliezen het toch, de Duitschers zijn veel sterker,“ klonk het sarrënd uit de weide, en Klaas, zich veiliger wetend, keerde zich nog eenmaal om.

Camiel's vuisten balden zich, met fonkelende oogen zag hij den nu weer verder vluchtenden Klaas na.

„Je blouse is gescheurd, en je hebt een groot gat in je kous,“ wees Theo aan, onderwijl hij Camiel afklopte.

„O, tante wordt niet gauw boos, anders naait Sietske 't wel,“ troostte Leo, blij dat het akelige gevecht uit was.

De Duitschers en de Belgen zaten nu eensgezind bij elkaar in de greppel uit te rusten en bespraken hun onderlinge kansen van overwinning.

„Jullie dachten, dat wij al op den loop waren,” zei Sjoerd, „maar ik had een deel van mijn mannetjes telkens bij de dunste struiken gelaten en die zochten naar een opening.”

„Als Klaas niet zoo valsch geweest was, hadden jullie er nooit in gekomen,” zei Theo.

„Makkelijk, o jö, we hadden al meer zwakke punten ontdekt,” meende Jan Bolma.

„'t Was toch een fijn spel, Zaterdag doen we 't weer.”

„Dan moet Camiel weer onze aanvoerder zijn, en dan hebben de Duitschers de loopgraaf,” stelde een ander voor.

„'t Kan me niks meer schelen,” bromde Camiel. De laatste woorden van Klaas hadden alle prettige gedachten over het spel geheel weggenomen.

„Ik ga naar huis,” en zonder te letten op zijn kameraden, die hem terugriepen, liep hij weg.

Alleen Leo volgde hem.

Samen slenterden zij de weide over, Camiel de handen tot vuisten gebald in de zakken.

„Ga je Zaterdag weer?” vroeg Leo, toen zij dicht bij huis waren.

„'k Weet niet,” zei Camiel schouderophalend.

„Moeder vond het niets geen mooi spel, er was al genoeg oorlog,” vertelde Leo. „Is je vader nog in die echte loopgraaf?”

Camiel knikte, er propten tranen in zijn keel.

Vader, o, als die maar weer thuis kwam!

Een groot verlangen kwam in zijn hart, met moeite drong hij zijn tranen terug. Vader zou misschien hun spel ook niet mooi gevonden hebben, vader schreef in zijn laatsten brief nog, dat oorlog zoo vreeselijk was.

Bij 't hek van de pastorie wilde Leo hem mee naar binnen nemen. Maar Camiel weerde af. „Ik moet al mijn sommen nog maken.”

Juffrouw Hantuma was uit, door de gang klonk van boven Sietske's zingen, toen Camiel thuis kwam.

Hij ging naar de huiskamer, zocht zijn schoolboeken op en begon te leeren.

Maar het vlotte niet dien namiddag. Zijn gedachten dwaalden telkens af naar België, naar vader.

HOOFDSTUK V.

DE VLUCHTELINGEN.

„Vader, ze zeggen dat Antwerpen wordt gebombardeerd, de Duitschers moeten er al vlak bij zijn. In den boekwinkel hangt een groot telegram!” Met vuurrood gezicht stormde Theo de huiskamer binnen, zijn nieuws uitschreeuwend.

„O, wordt Camiel's huis nu ook omgegooid?” en Leo zag, vol angst om Camiel, zijn moeder aan.

„Was het een nieuw bulletin?” vroeg de dominee dadelijk vol belangstelling.

„Ja, er stonden een boel menschen voor den boekwinkel!”

„Ga jullie maar eens mee, ik wil zelf eens zien wat het is,” en met zijn jongens stapte de predikant naar den bewusten winkel, waarvoor troepjes nieuwsgierigen stonden, die het laatste oorlogsbulletin omtrent het lot van Antwerpen lezen en druk bespraken.

„Komt u ook eens lezen?” en de hoofdonderwijzer der Christelijke school trad uit den kring en groette den predikant, die nu ook las.

„'t Is dan toch zoo ver gekomen, meester,” zei hij, toen hij de aankondiging van het bombardement van Antwerpen gelezen had.

„Het zal wel denzelfden weg opgaan als met de andere plaatsen in België. 't Is geen kinderspel, als de Duitschers hun onzaglijk geschut op de forten richten.”

„Wat zal het een paniek geven in de stad, me dunkt de halve stad vlucht leeg.”

„En wat een nieuwe ellende weer, 't is ontzettend,” en op het ernstig gelaat van den dominee las men de diepe deernis met de bewoners der Belgische koopstad.

Nog een oogenblik spraken zij samen over het lot van België en toen liep de predikant de lange dorpsstraat terug, onderwijl hij probeerde de vele vragen van zijn jongens bevredigend te beantwoorden.

„Lees ons maar eens gauw wat voor, man, de jongens zijn ook zoo nieuwsgierig,” stelde mevrouw voor, toen de dienstbode de couranten binnenbracht en zij allen gezellig den avond in de huiskamer doorbrachten.

„Komaan dan,” en de predikant keek eerst zoekend de

bladen door. „O juist, hier heb ik 't al, gisteravond is een proclamatie uitgegeven door den bevelhebber der vesting, om de bevolking te waarschuwen en vier en twintig uren daarna zal het bombardement beginnen.

Luister: „Ik heb de eer, ter kennis van de bevolking te brengen, dat de beschieting van Antwerpen op handen is. Het blijft wel verstaan, dat de bedreiging met, of de uitvoering van deze beschieting geenerlei invloed zullen hebben op den duur van den tegenstand, die tot het uiterste zal worden volgehouden. Aan de personen, die zich aan het bombardement willen onttrekken, wordt verzocht, zich zoo spoedig mogelijk te verwijderen in de richting van het Noorden of Noord-Oosten.”

„En wanneer beginnen de Duitschers dan te bombardeeren?” vroeg Theo.

„Vier en twintig uren na de proclamatie,” herhaalde de dominee en las verder de oorlogsberichten voor.

„Maar vader, loopen dan al die menschen de stad uit en worden hun huizen beelemaal stukgeschoten?” en angst en medelijden klonk uit Leo's stem.

„Er zullen veel vluchtelingen naar ons land komen,” veronderstelde mevrouw. „waar moeten ze anders heen. Wat zal juffrouw Hantuma ongerust worden over het huis van haar broer. Laatst zei ze ook al, dat ze maar wou dat haar broer geïnterneerd werd.”

„Waarom vlucht hij niet?” zei Leo zacht.

„O jô, as-je vlucht ben je immers deserteur! Zou jij willen dat jou vader deserteur was!” riep Theo verontwaardigd.

Mevrouw glimlachte om haar jongens. „Leo is maar bezorgd om Camiel, hè vent,” en zij knikte hem begrijpend toe.

„Mag ik nog even binnenkomen?” klonk opeens een stem aan de kamerdeur en meteen trad juffrouw Hantuma binnen.

„Dina ging juist de deur uit, toen ik op de stoep stond, ik heb daarom maar niet gebeld,” zei ze.

Wij lezen juist over Antwerpen,” vertelde mevrouw, terwijl Leo een stoel aanschoof.

„O, Camiel is er ook al zoo opgewonden van, ik had de couranten al achter willen houden vanavond, maar hij was mij te vlug af. Hij is de laatste dagen zoo ongedurig, ik geloof dat de jongens elkander opwinden met al die

oorlogsverhalen. De één weet nog meer dan de ander!"

"En dan dat oordeel van ze te hooren over de verschillende partijen," lachte mevrouw. "De een is Engelschgezind, de ander vindt de Duitschers kranige kerels en een derde weet alles nog weer beter."

"Ja," bevestigde tante Saar, "ik heb met Camiel ook soms heel moeilijke problemen op te lossen. Maar wat zal het nu een ellende worden in Antwerpen, o, ik kan nergens anders aan denken en ik ben nu dubbel dankbaar dat Camiel bij mij is. Wat zullen er nu een vluchtelingen komen, och, die arme stumperds!"

"Dat hebben wij ook al gezegd, gelukkig dat ons land nog de veilige haven is voor al die schipbreukelingen," stemde mevrouw toe.

"Een veilige haven, temidden eener onstuimige wereldzee," zei juffrouw Hantuma. "Onze Regeering heeft het moeilijk tegenwoordig, en wie weet waarvoor ze nog komt te staan.

Ja dominee, om neutraal te blijven tegenover de omringende landen is ook een taak.

En wat leeft onze Koningin met haar volk mee, wat een vermoeiende tochten maakt zij als zij de verschillende troepen inspecteert. Zij toont zich een ware Oranje-vorstin."

"Sjoerd zijn broer heeft ook de Koningin laatst gezien, moeder, en toen heeft zij met de soldaten een psalmvers gezongen," vertelde Theo en Leo voegde er bij: "O, dat vers van het brieschend paard moet eindelijk sneven."

"Psalm drie en dertig vers negen, dat had ik daar wel eens mee willen zingen," merkte tante Saar aan.

"Zij zoekt haar kracht en wijsheid in gebed en dat is voor ons een heerlijke gedachte."

"Kom, jongens, het is bedtijd, zeg tante maar goedennacht, Camiel ligt er al lang in, wed ik." Theo stond op en wenschte op zijn gewone luidruchtige manier allen goedennacht, maar Leo draalde nog even en fluisterde toen zijn moeder wat in 't oor.

"Hij zegt, dat hij zal bidden of de Heere Camiel's huis bewaren wil," vertelde mevrouw toen de kinderen boven waren. "t is toch zoo'n gevoelig ventje!"

"Ja, 't zijn groote contrasten die twee," vond tante Saar. Zij bleef nog een poosje praten en ging toen met haar hart

vol zorg en vrees naar eigen woning. Den volgenden dag wist men overal, dat het bombardement van Antwerpen vreeselijke werkelijkheid was geworden.

Als een opgejaagde kudde kwamen de honderden en duizenden, ontzet en beangst voor het nakende gevaar dat hun woonplaats bedreigde. In wilde haast, voortgezweept door wanhoop en vrees voor de uitwerking der vernielende bommen en granaten, die het zware geschut der Duitschers van uit hun stellingen op de huizen en kerken, in straten en pleinen zou werpen en wier vernielende werking velen al gezien en gehoord hadden, jaagden ze voort in dichte drommen, om maar ver buiten Antwerpen te komen. De treinen waren maar al te spoedig overbeladen en de duizenden, die er geen plaats in vonden, moesten op allerlei voertuigen of te voet een veilige plaats zien te bereiken. En het werd een zonderlinge en treurige stoet, die langs velden en wegen zich voortbewoog.

Karren en kruiwagens, waarop zwakke kinderen en oude stumperds neerhurkten, prachtige auto's volgepakt met koffers van de welgestelde lieden, die nog niet eerder naar Engeland waren gevluht en nu voortjaagden door de dichte rijen, fietsen en motors, boerenhuifkarren, alles volgepakt met radeloze menschen en daarnaast en achter een eindeloze schare voetgangers. Armen uit de sloppen en stegen der havenstad, die weinig achterlieten, en burgers, die winkel of werkplaats hadden verlaten om de vernielende granaten te ontkomen. Weenende moeders, die hun zuigelingen in de moede armen klemden, krachtige mannen met de wanhoop op 't gelaat, mee torsend wat zij nog in wilde haast uit huis en hof bijeengeraapt hadden en daartusschen stille bleeke nonnen in zwarte gewaden, die de grijze kloostermuren den rug toekeerden, om langs onbekende wegen een onbekende toekomst tegen te gaan. Eén gedachte dreef allen voort en gaf kracht om den bangen tocht te volbrengen.

Naar Holland, Holland, daar was nog vrede, nog redding! Daar geen donderend kanongebulder, geen vliegmachines die van uit de hoogte verderf naar de aarde wierpen; en de radeloze angst deed hen voortspoeden op gewonde voeten, met uitgeputte leden, tot ze eindelijk de grensplaatsen bereikten.

En daar waren helpende handen en medelijdende harten om hulp en troost te bieden in den grooten nood.

Bij de aankomst der treinen stonden de Hollandsche soldaten gereed om de hongerigen te voeden en de zieken en ouden een rustplaats te geven.

Temidden der gruwelen van den Europeeschen oorlog was ons land een vluchtheuvel geworden, waar de oude Hollandsche gastvrijheid haar roem handhaafde.

Die spontane menschenliefde en barmhartigheid was een heldere zonnestraal in het donker van den oorlog.

Onze Vorstin ging voor, en de aanzienlijken in ons land volgden het koninklijk voorbeeld en zonden auto's beladen met dekens en kleedingstukken en levensmiddelen.

En de Regeering nam maatregelen om de duizenden vluchtelingen in verschillende plaatsen van ons land onder te brengen. In de hoofdsteden, Den Haag, Amsterdam en Rotterdam en elders waren spoedig comite's gevormd, die de uitgewekenen een onderdak verschaften en van voedsel en kleeding voorzagen en in de groote plaatsen werden zij weder verdeeld voor de omliggende dorpen.

HOOFDSTUK VI.

OUDE KENNISSEN.

„Och, Sietske, wat is 't toch verschrikkelijk, heb je 't ook al gehoord, die arme stumperds, je wordt er koud van als je 't allemaal leest, en nu zeggen ze dat hier ook van die stakkers komen,” en de melkvrouw, vervuld van het nieuwtje, dat zij onderweg opgedaan had, morste de melk naast de kan.

„Is 't waar, mensch, komen er hier ook van die vluchtelingen, hoe is 't mogelijk, heelemaal hier naar Oosthorn, 'n mensch beleeft wat tegenwoordig!” riep Sietske verbaasd uit.

„Ja, de burgemeester kreeg gisteravond laat bericht, vanavond komen ze al; m'n zoon zal ook heel wat zien aan de grenzen daar in Brabant; nou, als ze hier komen zal ik ook nog wat voor de stakkerds opscharrelen, want de meesten moesten hun boeltje maar achterlaten, o, 't is verschrikkelijk!”

„Je moet er niet inkomen, die oorlog heeft al wat huisgezinnen ongelukkig gemaakt, och, och, als je aan die arme vrouwen en kinderen denkt, die daar bij avond en ontij uit hun huis moesten zonder te weten wat hun nog verder boven 't hoofd hangt. Maar, kom, ik zal 't gauw aan de juffrouw vertellen, die zal ook wel weer helpen wat ze kan,” en Sietske betaalde de melkvrouw, die haar emmers weer opnam, om elders in het dorp haar deernis en medelijden met de Belgische vluchtelingen uit te spreken.

Sietske bracht de melk in de keuken en vertelde aan juffrouw Hantuma wat zij daareven gehoord had.

„O, tante, kunt u niet een paar menschen uit Antwerpen in huis nemen, misschien zijn er wel vluchtelingen bij die ik ken,” riep Camiel smeekend.

Tante Saar schudde ongelooovig 't hoofd. „Maar, vent, uit

zoo'n groote stad komen honderden menschen die je misschien nooit zag, 't zou toch wel wonderlijk zijn als hier juist kennissen van jou kwamen."

"U weet 't nooit, tante," hield Camiel vol, „wij wonen in zoo'n drukke straat en daar ken ik wel twintig menschen uit en misschien weten zij wel wat van ons huis of van vader." Zijn stem trilde en zenuwachtig pakte hij zijn schoolboeken bij elkaar.

"Weet je wat, Camiel, Sietske kan wel een bed in orde maken en dan zullen wij eens zien wat voor Antwerpsche kennis daar op slapen zal," zei tante geruststellend met een knipoogje tegen Sietske.

"Het kan nog best een praatje zijn, de menschen zeggen zoo veel," meende Sietske.

"Ook al," stemde tante toe, „maar het is toch goed om er op te rekenen."

Het bleek echter geen praatje te zijn, weldra wist iedereen in het dorp dat er 's middags een vijftigtal Belgen zouden komen, om in Oosthorn een voorloopige huisvesting te vinden.

Wat een beweging en opwinding. Uit de couranten had men al van den droeven uittocht uit de groote Scheldestad gelezen en nu zou men zelf de arme Belgen zien en helpen. In allerijl werden de noodige maatregelen genomen om de vreemde gasten te herbergen. In het tehuis voor ouden van dagen was ruimte over, daar kon een deel geplaatst worden en verder leende een groote loods van een houthandelaar, die door den oorlog reeds eenigen tijd leeg stond, er zich uitstekend toe. Ook boden particulieren gastvrij hun woning aan.

Matrassen en dekens werden door het „Groene Kruis" verstrekt en vele helpende handen trachtten de tijdelijke verblijfplaats voor de vluchtelingen zoo geriefelijk mogelijk te maken. Ook Camiel en zijn makkers waren den heelen Woensdagmiddag vol gewichtige drukte. Tante Saar had evenals mevrouw Welders kisten en kasten nagezocht om allerlei benodigdheden, die ze zelf missen kon of wilde, ten behoeve der Belgen af te staan. Iedereen, arm of rijk, jong en oud had eenzelfde begeerte om een mild medelijden te toonen voor de berooide vluchtelingen.

Tegen de aankomst van den trein stond het halve dorp om en bij het station in spannende afwachting. Eindelijk

naderde de trein met zijn droeven last. De dorpelingen staakten hun luidruchtig gekakel en rekten de halzen, om toch alles nauwkeurig op te nemen en de heeren en dames van het hulp-comité traden naar voren om de Belgen te ontvangen.

Allen werden diep ontroerd bij het zien der zielige stumperds met de wanhoop in de oogen en den geleden angst en ellende op hun gelaat.

Vrouwen gehuld in kleurige omslagdoeken, jonge meisjes met modiëus gekapt haar, blootshoofds, uitgedost in reeds gekregen kleeren, opgeschoten jongens, met donkere blikken onrustig kijkend alsof nog het oorlogsgevaar hen achtervolgde en oude mannen, versuft voortstropmelend.

Dat waren de Belgen, verjaagd en verstrooid ver van hun vaderland.

Zwijgend lieten de dorpelingen den stoet passeeren. In menig oog blonk een traan, en in veler harten was groote dankbaarheid dat ons land voor zulke rampen gespaard bleef.

Camiel stond met zijn kameraden bij den uitgang, zoodat de vluchtelingen hem rakelings moesten passeeren.

O, als-je toch maar één enkele van de vluchtelingen kende!

„Ken je er een?” vol verwachting zag Theo hem aan.

„Nee, niemand,” en teleurgesteld tuurde Camiel nog eens de rij langs.

Op eens duwt hij Theo op zij. „Dát, dát, nee, toch, ja, dát was Trezeke, Trezeke Caron!”

Met één sprong staat hij tusschen de achterste rij vluchtelingen, waar een oud kittig vrouwtje met een meisje van Camiels leeftijd voortstapt.

„Trezeke, Trezeke,” als een juichkreet klinkt het uit zijn mond. Het kind kijkt op, laat de hand los van de vrouw, die nu ook Camiel ziet.

„Camiel, grootmoeder, 't is Camiel Hantuma,” en het meisje houdt zijn handen vast en de oude vrouw staat in grenzenlooze verbazing stil, en roept telkens en telkens: „Camiel, wat zulle . . . Camiel, m'n jongske, wat zulle . . .”

Theo en Leo, Sjoerd en Jan en vele dorpelingen zagen met verwondering naar het drietal.

„O, 't is dat jongetje van juffrouw Hantuma!”

„Hè, kent die dat oude zieltje?”

„Wel, wat toevallig uit zoo'n groote stad!”

Allerlei uitroepen weerklonken en het drietal werd het middelpunt van de belangstelling.

„Zijn ze echt uit jullie straat, Camiel, ken je ze?”

„Neem je ze mee naar je tante?” vroeg weer een ander.

„Ja, het is Trezeke uit den groentenwinkel vlak bij ons huis en dat is haar grootmoeder,” vertelde Camiel vol vreugde.

„Kom maar mee, u mag bij tante vannacht slapen, en

Trezeke ook, tante heeft gezegd, als ik kennissen zag mocht ik ze meenemen," en Trezeke bij de hand nemend, drong Camiel, gevolgd door de oude vrouw, die in allerlei Vlaamsche woorden haar verwondering en blijdschap over dit onverwachte weerzien uitte.

Zoo kwamen zij eindelijk achter den stoet aan bij het huis van juffrouw Hantuma, die met Sietske voor het raam der voorkamer stond.

„Maar juffrouw," riep Sietske verwonderd uit, toen zij Camiel en zijn gezelschap zag, „zou hij nu toch kennissen hebben gevonden?"

„'t Kan haast niet," meende tante, „misschien helpt hij die oude stumper, kijk, ze komen hierheen . . ." maar Sietske was al bij de voordeur en tante, nu ook heel nieuwsgierig, volgde haar.

„Tante, kennissen van Camiel; in den groentenwinkel uit zijn straat, daar wonen ze," schreeuwde Theo haar toe.

„Maar jongen, is 't toch waar, ken je dat vrouwtje?" en tante Saar boog zich hartelijk tot het kleine verschrompelde oudje, en trok het meisje tot zich.

„'t Is Trezeke Caron met haar grootmoeder uit den groentenwinkel dicht bij ons huis, ik haal er altijd appels," vertelde Camiel blij; „ziet u nou wel, dat er wel kennissen van me bij zijn."

„'t Is casueel," en Sietske bekeek het oude vrouwtje alsof ze nog nooit zoo'n oud menschje gezien had.

Het heele gezelschap was weldra in tante's gezellige woonkamer, waar het oudje, gezeten in een leunstoel, onderbroken door allerlei uitroepen van Sietske, het verhaal deed van haar vlucht uit de stad des verderfs. —

De eerstvolgende dagen waren de vluchtelingen steeds het onderwerp van het gesprek, maar na eenige weken luwde de belangstelling. Men wende er aan hen door het dorp te zien loopen en wist nu al hun lotgevallen. En uit die vele droeve verhalen had men eenigszins verstaan wat oorlog beteekende en in veler hart rees ernstiger gebed, om voor die groote ellende bewaard te blijven.

Juffrouw Hantuma had haar belofte gehouden en de kennissen van haar neefje gulle gastvrijheid verleend en het

was ontroerend om de dankbaarheid van 't oude vrouwtje te zien.

„Och, madame, de Heilige Maagd zal het u beloonen, ik zal vele „keerskens“ branden voor haar beeld in de kerk, als ik weer in Antwerpen terugkom,” eindigde ze haar woordenstroom.

„Nee, nee,” weerde haar gastvrouw dan af, „niet de Heilige Maagd maar God Zelf heeft u hierheen geleid, grootje. Hem alleen komt alle dank toe.”

„Ja, ja,” stemde het oudje dan toe, „m'n zoon praat ook zooals u, die gaat nooit meer naar de kerk, maar naar zoo'n samenkomst, en daarover was mijnheer pastoor eerst heel boos, maar later kwam hij nooit meer bij ons.”

En tante Saar was heel blij, toen zij bemerkte dat grootmoeder Caron niet geheel onbekend was met het rijke Evangelie, dat Rome zijn kinderen slechts toont bijna geheel verscholen en omhuld door de pracht en praal en uiterlijken glans van zijn eeredienst.

Haar zoon was aan het front en kende Camiel's vader heel goed. Zijn vrouw was kort voor het uitbreken van den oorlog gestorven en sinds dien tijd was de oude vrouw in Antwerpen gekomen om voor Trezeke te zorgen.

Als zij vertelde van die weken in angst en spanning doorgebracht, nadat de Duitschers het Belgisch grondgebied betraden, balde zij haar rimpelige vuist en in haar oude bevende stem trilde de haat, die telkens weer oplaaide in haar ziel.

O, die Duts, die Duts, die haar verdreven ver van huis, en haar zoon misschien ook zouden doden.

Camiel luisterde gretig naar 't oudje in de eerste dagen en ook in zijn kinderziel groeide steeds meer wrok jegens de vijanden van zijn land.

Het kostte zijn tante dikwijls veel moeite, om in haar oordeel strikt onpartijdig te blijven en zonder de oude vrouw in haar liefde voor haar land en volk te kwetsen, toch te wijzen op de woorden van den Heiland, Die niet slechts zijn discipelen beval om hun vijanden lief te hebben, maar Zelf voor Zijn haters in den dood ging.

De kleine Trezeke was spoedig in de zonnige, rustige omgeving den doorgestanen angst vergeten en had door haar

aardige, vriendelijke maniertjes weldra een plaatsje in de harten van tante Saar en Sietske veroverd. Door Camiel werd zij ook in de pastorie een welkome gast en een speelmakkertje voor Anneke, over wie zij gaarne moederde.

Zoo gingen enkele weken voorbij, tot de tijd weer verandering voor de vluchtelingen bracht.

Toen de verovering van Antwerpen een feit geworden was en de toestand in de koopstad zoo was geworden, dat vele van de uitgeweken Belgen weer naar hun woonplaats terug wilden om te zien naar hun achtergelaten bezittingen, vertrokken ook een deel der vluchtelingen uit Oosthorn. De overigen, wier levensomstandigheden oorzaak waren, dat zij nog niet naar hun land terug wenschten, werden in verschillende vluchtelingenkampen ondergebracht.

Alleen grootmoeder Caron en haar kleindochter bleven voor onbepaalde tijd in Oosthorn. Juffrouw Hantuma kon echter op den duur Camiel's kennissen geen gastvrijheid blijven verleenen. Sietske werd al een dagje ouder en zij mocht van haar krachten niet vergen, om voor een dubbel huishouden te zorgen. In overleg met het gemeentebestuur vond de oude vrouw daarom een rustig plaatsje in het tehuis voor ouden van dagen, waar zij ook in dagen van ziekte en ouderdomsgebreken een liefderijke verpleging zou hebben. De oude stakkerd had geen moed meer om alleen terug te keeren naar de puinhoopen van den groentenwinkel, zoolang haar zoon nog in de Belgische gelederen streed. Haar kleindochter vond een vriendelijk tehuis bij boer Bolma, een oom van Jan Bolma. Daar waren ledige plaatsen gekomen, toen voor enkele jaren de boer en de boerin hun beide dochtertjes door een kwaadaardige besmettelijke ziekte verloren. Met groote bereidwilligheid en naastenliefde stelden zij nu hart en huis open voor het Belgische pleegkind.

Het was Kerstvacantie. Het Kerstfeest had zijn gezegend licht weder ontstoken en hoewel zijn glans verduisterd was door de sombere schaduw van de oorlogswolken, die nog steeds Europa bedreigden, toch had de boodschap van den geboren Vredenvorst weer opnieuw het verlangen in menschenharten gebracht naar waren vrede, die alleen te verkrijgen is door het geloof in den Heiland der Wereld.

Juffrouw Hantuma had als antwoord op een pak met Kerstgeschenken, dat zij naar het Belgische front gezonden had, de tijding ontvangen, dat haar broer nog ongedeerd gebleven was en dat had voor haar en Camiel vreugde gebracht in de Kerstdagen.

Daags na het Kerstfeest werden Leo en Theo dertien jaar

en zooals het vorig jaar werd deze gebeurtenis nog eens nagevierd bij tante Saar. Dominee schudde 't hoofd: „U verwent de jongens glad en al, eerst de vóórpret, dan de pret en eindelijk ook nog de napret.” Maar tante vond dat een dubbele verjaardag ook dubbel moest worden gevierd.

Ze zaten heel gezellig bij elkaar in de tuinkamer van juffrouw Hantuma; de tweelingen, Sjoerd Reima, Jan Bolma

en Camiel. Trezeke met Anneke waren ook tegenwoordig, de eerste als een handig helpstertje voor Sietske en de laatste als toeschouwster bij het plezier van de groote broers.

Allerlei spelletjes werden gedaan en grapjes verteld en tante Saar was onuitputtelijk om telkens weer iets nieuws te verzinnen om haar jeugdige gasten bezig te houden.

„Hè, tante, laten we nu ook nog eens „Zwarte Piet” doen,” stelde Theo voor, toen Sietske de kopjes weer met chocolade vulde en Trezeke de schaal met koekjes nog eens liet rondgaan.

„Ja, ja,” klonk het als uit één mond, „en wie 't verliest wordt echt zwart gemaakt.”

„Haal het spel maar, Camiel,” zei tante, „en Sietske heeft zeker nog wel wat in de keuken om de verliezers te straffen.”

„Wel ja,” lachte Sietske, „ik zal ze wel helpen.”

Het spel begon en onder luid gelach zat al heel spoedig Sjoerd, die 't eerste spel verloor, met een zwart bestreept gezicht in den vroolijken kring. Nog eens werden de kleurige kaarten gewisseld en werd een der jarigen veroordeeld om naar de keuken te gaan en zijn blozende wangen te verbergen onder een laagje roet.

„Ik lekker nog niet,” en Leo glunderde blij.

„Wacht maar,” plaagde Sjoerd, „ik zal eens in jouw kaarten kijken, mannetje, denk jij dat je er zoo af komt?”

„Wel foei, Sjoerd, dan zal ik jou in de gaten houden, denk er om dat een valsche speler dadelijk verbannen wordt.”

„Hè nee, tante, dat doet Sjoerd niet,” verdedigde Theo zijn vriend, „hij is Klaas Sproet niet.”

„Die hebben wij maar lekker overal uitgedraaid,” riep Jan Bolma vol leedvermaak.

„Nou,” riep Leo, onderwijl zijn kaart wisselend met Trezeke en vol schrik bemerkend, dat hij het vrouwtje van Zwarten Piet in handen kreeg, „die verrader doet nergens meer mee.”

„Ik heb van de week m'n hond nog tegen 'em opgehitst, hij liep langs ons erf, wat heeft-ie er te maken,” vertelde Jan Bolma.

„Dat is niet mooi, Jan,” oordeelde tante Saar, „gelukkig maar, dat jouw keffertje niet zoo kwaadaardig is, maar wat is dat toch voor 'n jongen, die Klaas Sproet?”

„O tante, als u alles van dat jong wist, zou u hem ook niet kunnen uitstaan,” en al de herinneringen aan het ver-

loren oorlogsspel, die door de komst van de vluchtelingen in het vergeetboek waren geraakt, kwamen bij Camiel weder alle te voorschijn en alle wandaden van Klaas Sproet werden voor tante uitgesteld.

„Heet-ie Klaas Sproet?” vroeg tante argwanend.

„Nee,” zei Leo, „hij heet Klaas Kroes, maar om zijn leelijke gezicht, dat vol sproeten zit, noemen we hem „Sproet”.”

„Zoo, daarom schelden jullie hem dus uit,” merkte tante droogjes op. „Ik kan 't nu niet zoo heel flink vinden, en jij, Trees?”

Trees knikte toestemmend. „Zoo valsch is-ie niet, tante, hij heeft mij laatst nog helpen zoeken naar dien sleutel, dien ik verloren had, en verleden week was hij even bij ons op 't erf en toen heeft hij mij een konijntje beloofd als-ie jonge konijnen had.”

„Als-ie ze heeft, maar hij heeft ze nooit,” spotte Theo.

„Jij gelooft alles, Trees, je laat je alles wijs maken, dat heeft jullie knecht mij ook laatst verteld,” wist Jan Bolma.

„Ja,” plaaglachte Sjoerd, „alles, je geloofde ook dat Sinterklaas over de daken reed, je bent 's avonds gaan kijken, de knecht van Bolma heeft 't mij zelf verteld.”

Allen lachten en Trezeke, die vuurrood werd, boog zich verlegen over haar kopje chocolade.

Die jongens ook, die lieten er haar zoo vaak inloopen!

„Laat ze maar praten, Trees,” troostte juffrouw Hantuma en streek liefkoozend over de donkere krullen van het kind, dat meermaals het mikpunt van de plagerijen der jongens was. Vooral Sjoerd kon moeilijk tegenover de domme lichtgeloovigheid van het Belgische meisje zijn plaaglust bedwingen en had zich hiervoor al eens een berisping van tante Saar op den hals gehaald.

„Kom jongens, het is tijd om naar huis te gaan,” waarschuwde tante, „het is bij zessen, en Leo en Theo moeten eten, kijk-es, Anneke is al in slaap gevallen,” en ze wees naar het kleine ding, dat in een hoekje van de sofa zat te knikkebollen en nu door Leo werd wakker gekust.

Onder luidruchtig gepraat en gejoel zochten de jongens in de gang hun jassen en mutsen, onderwijl tante Saar eenige versnaperingen in een papieren doosje pakte.

„Hier Trees, je gaat zeker nog even bij je grootmoeder

aan, neem dit dan mee, ik hoop dat ze gauw weer beter is," zei ze tegen Trezeke, die Anneke haar manteltje hielp aandoen.

„Is je grootmoeder ziek, Trees?" vroeg Sjoerd ineens vol belangstelling aan de kamerdeur, „weet je wat je dan doen moet, naar den wonderboom gaan in 't bosch, en daar . . ."

Maar juffrouw Hantuma, die den spot in zijn oogen blinken zag, viel hem haastig afwerend in de rede. „Kom, Sjoerd, laat haar nu met rust, ga nu gauw naar huis, voorzichtig met Anneke, hoor Theo, nee, nee. Sietske gaat wel met Trees mee, ze moet toch nog een boodschap doen, jullie behoeven haar nu geen ridderdienst te bewijzen; dag jongens!"

„Ziezoo, die pret hebben we weer gehad, Sietske," zei ze, toen haar gasten onder luide dankbetuigingen en vroolijke groeten vertrokken waren en Camiel alle spellen opruimde.

„Mag ik mee, Sietske, als je Trees naar haar grootmoeder brengt?"

„Welja, dan heeft je tante meteen een half uurtje rust, kom maar, wij zijn klaar."

HOOFDSTUK VII.

DE WONDERBOOM.

Den volgenden middag stapte Sjoerd het laantje door dat naar het station voerde. Hij moest naar de stad om nieuwe schoolboeken te bestellen en eenige boodschappen voor zijn vader doen. Dicht bij het station zag hij Trezeke aankomen, die met een bedrukt gezichtje den weg afslenterde.

Wat kijkt ze sip, zeker omdat haar grootmoeder ziek is, dacht hij en op 'tzelfde oogenblik dacht hij terug aan hetgeen hij den vorigen avond aan Trezeke had willen vertellen, maar wat door tante Saar verhinderd was. Wat zou Trees zeggen als hij haar nu het verhaal van den wonderboom deed? 't Zou toch een fijne grap zijn, als ze 't werkelijk geloofde. Wat zouden zij bij boer Bolma lachen als ze er mee thuiskwam. Even aarzelde hij, hij zag het waarschuwend gezicht van tante Saar, maar zijn plaaglust overwon. Hij kon het niet laten en vastbesloten stapte hij op Trezeke toe.

„Hoe gaat 't met je grootmoeder, Trees?” vroeg hij vol ernstige belangstelling.

„Ze is veel erger dan gisteren, de dokter is er bij, ze heeft koorts,” klaagde Trezeke bezorgd.

„Waar ben je geweest?” vroeg hij verder, op haar boodschappenkorf wijzend.

„Ik moest boter wegbrengen voor vrouw Bolma, vanmorgen ben ik bij grootmoeder geweest, ze mag heelemaal niet opstaan.”

„O, wat akelig,” deed Sjoerd meewarig en toen begon hij: „Zeg, Trees, weet je wat je doen moet voor je grootmoeder?”

„Nee, wat dan?”

„Weet je den wonderboom in 't bosch?“

„Die dikke eik met dien gespleten stam, dicht bij de groote steenen?“

„Ja, die, nou als je daar zevenmaal omheen loopt en een versje zingt wordt je grootmoeder beter.“

Trezeke schudde ongeloofig haar hoofd, nee, dat kon niet.

„Echt waar,“ hield Sjoerd vol, „denk je dat ik je maar wat wijs maak, ik vind 't veel te naar voor je, dat je grootmoeder ziek is.“

„'k Heb het nog nooit gehoord, Sjoerd.“

„'t Is ook een geheim, lang niet iedereen weet het,“ zei hij gewichtig. „Maar je moet zelf weten, hoor, of je 't doen wil,“ en Sjoerd deed alsof hij haastig wilde doorloopen.

Maar Trees hield hem tegen. „Gaan er wel eens meer menschen heen?“

„O ja, vroeger wel, anders zou ik 't toch niet weten.“

Weifelend keek Trees hem aan, ze wou wel graag iets voor grootmoeder doen.

„Nou, ik weet wel, als mijn grootmoeder zoo ziek was, dat ik ging, 't kost immers ook niks,“ zei Sjoerd weer overtuigend.

Dat was waar, 't kostte niets, en zoo ver was 't ook niet. Trezeke's twijfel begon te wankelen. Sjoerd lachte ook heelemaal niet!

„Zou grootmoeder 't goed vinden?“ zei ze weer.

Sjoerd haalde de schouders op, strak tuurden zijn oogen in de verte, waar 't locaaltje naderde.

Het ging niet zoo vlot als hij gehoopt had, hij zou maar doorloopen, de trein was er zoo.

Opeens vroeg Trees: „Maar wat moet ik dan zingen?“

„O, dat zal ik je wel gauw even leeren,“ en Sjoerd ratelde haastig op:

O wonderboom, o wonderboom,
Ik kom u eens wat vragen.
Mijn arme grootje is zoo ziek
En ik moet nu hier klagen.
Strooi gauw wat bladeren op den grond,
Dan wordt mijn grootje weer gezond.

Verbaasd had Trezeke toegeluisterd en ze probeerde de regels na te zeggen.

„Dat kan ik maar zoo niet,” riep ze spijtig uit.

„Wacht, ik zal 't voor je opschrijven,” en haastig scheurde Sjoerd een blaadje papier uit zijn notitieboekje en krabbelde daarop het dwaze rijmpje, innerlijk zich verkneukelend van pret.

Daar floot de trein!

„Hier,” bij duwde het papier in Trezeke's hand, „zevenmaal, hoor, denk er om, dáág!” en Sjoerd rende den weg op naar het perron en sprong in de coupé van het tot vertrek gereedstaande locaaltje. Hij schudde van lang bedwongen lachen, toen hij voor 't raampje zat en Trezeke in het laantje zag loopen met het papier in de hand.

„Ze gelooft 't echt, dat domme schaap!” Hij sloeg zich op de kniën van pret. „Wat zal de boerin lachen als Trees vraagt of ze naar den wonderboom mag, en hun knecht zal ook wel zeggen dat 't echt waar is.”

En Sjoerd, zonder een enkele andere gedachte aan de gevolgen van zijn daad, spoorde onbezorgd stadwaarts.

Het laatste restje van Trezeke's twijfel was verdwenen en het verlangen om iets voor haar zieke grootmoeder te doen dreef haar spoedig naar huis. Ze wist dat ze nog meer boter moest wegbrengen en vlug had ze haar plan gemaakt.

Zij zou bij de menschen, die op den weg naar het bosch woonden, haar korf afgeven en zeggen dat ze deze over een half uurtje terug zou halen.

De boerin was niet thuis, toen Trezeke het achterhuis binnenstapte, maar de boter stond gereed en zij pakte ze zelf in haar mand. Nu behoefde ze ook niemand iets te zeggen van haar plan, dacht ze verruimd, want de boerin zou 't misschien niet goed vinden als ze nu alleen naar 't bosch ging. Grootmoeder zou 't wel prettig vinden als ze hoorde, dat zij het voor haar gedaan had. Grootmoeder had haar vroeger zoo dikwijls verteld van menschen, die naar een plaats gingen waar heiligen wonderen hadden verricht, waardoor zieken genezing konden verkrijgen. Grootmoeder was zelf ook wel ter bedevaart gegaan in België, toen zij nog veel jonger was.

Zoo denkende, nam Trezeke den korf aan den arm en

verliet het huis; als zij hard liep was zij gauw bij den wonderboom, in een half uur kon zij er zijn.

Weldra had zij het huisje bereikt, waar zij den korf afgaf en sloeg den weg naar het bosch in.

Al loopende las zij telkens de versregels van het papier, tot zij ze geheel van buiten kende.

't Was een triestige winterdag, een grijze sneeuw-lucht hing boven het bosch en Trezeke huiverde, toen zij de stille laanen in stapte. Het knerpen van de dorre bladeren onder haar voet was het eenige geluid om haar en nu en dan schichtig omkijkend liep ze al harder, tot ze bij een kruispunt van drie wegen kwam.

Knoestige boomwortels doorkropen den grond, hoog opgaande dennen stonden roerloos onder den grauwen hemel, krachtige eiken breidden zwiingend hun takken uit.

Trezeke stond stil en keek rond.

Welken weg nu?

Zij herinnerde het zich niet meer.

Hulpeloos zag ze rondom, de angst kwam in haar oogen.

O, als ze nu den wonderboom niet vond!

Na even dralen sloeg ze het smalste pad in, dat haar wat bekend voorkwam.

Maar na enkele minuten bemerkte zij, dat dit in dicht struikgewas doodliep.

Toen terug met jachtige schreden!

Weer keek ze speurend om zich en sloeg nu het breede pad in, en alleen in de grijze zwiigende schemering van het bosch liep zij nog met vlugge voetstappen, maar de angst bleef in haar oogen. Eindelijk, gelukkig, dáár waren de groote grauwe steenen aan weerszijden van het pad opgehoopt, nu nog een klein eindje en dan zou ze bij den boom zijn!

Een juichkreet, die een oogenblik haar angst overstemde, ontsnapte haar toen zij in een open ruimte den kolossalen eik zag, die met zijn breeden in 't midden gespleten stam, waarop zich twee wijd en hoog vertakte armen ophieven, den naam van wonderboom droeg. Op den grond kropen de wortels als de pooten van een reusachtige spin in breeden cirkel uit den stam.

Hè, wat was ze moe, de weg was toch langer dan ze gedacht had!

Even hurkte ze neer op den groen bemosten vochtigen grond, maar de koude en het verlangen om weer terug te gaan dreef haar tot den rondgang om den boom.

Op eentonige zeur-wijs begon ze halfvloed te zingen, eerst opschrikkend voor haar eigen stem, die zoo wonderlijk stootte tegen de roerlooze stilte van het bosch:

„O wonderboom, o wonderboom,

Ik kom u eens wat vragen,

Mijn arme grootje is zoo ziek

En ik moet nu hier klagen!

Strooi gauw wat blad'ren op den grond,

Dan wordt mijn grootje weer gezond!

Precies bij den eersten rondgang was het versje uit.

Zonder op te houden liep ze in denzelfden tred voor de tweede maal rond den boom.

En weer klonk het onder de breede beschermende armen boven haar: O wonderboom, o wonderboom.

Tweemaal, driemaal telde zij af.

Doch de vierde maal vertraagde haar stap, haar voeten stootten zich telkens aan de wortelknoesten, een verlamme moeheid kroop over haar rug, maar de stijgende angst om het alleen zijn in het wijde groote bosch tilde haar voeten weer op en joeg haar voort tot ze vijfmaal den boom rond geweest was.

Nog tweemaal en dan naar huis!

Weer klonk het, nu matter, met slepende stem: „O wonderboom, o wonderboom;” in omgekeerde richting duwde ze zich nu voort in wijden kring om den boom, tot zij bij den laatsten regel struikelde en met een zwakken kreet neer viel op den grond. Ze probeerde dadelijk op te staan, nog maar éénmaal den boom rond en dan voort, voort uit het eenzame bosch terug naar de menschen; maar weer viel ze, hulpeloos strekte ze haar armen en snikte het uit in haar groote verlatenheid.

Zoo lag ze, een poosje, tot de groote vermoeidheid haar oogen sloot en de slaap haar angst wegnam.

En toen kwamen de sneeuwvlokken van omhoog uit den duisteren hemel. Niemand zag ze, niemand hoorde ze, en toch kwamen zij nader en nader! Geruischloos bedekten ze de dorre bladerkroon van den eik, onhoorbaar gleden zij tusschen de takken door naar beneden en verborgen de knoestige boomwortels op den bemosten grond en het slapende Trezeke onder een dun, zacht, wit kleed.

En niemand wist, dat de arme Trezeke daar lag, behalve Een en Die waakte over haar.

HOOFDSTUK VIII.

GEVONDEN.

Vrouw Bolma kwam later thuis dan haar plan was en haar eerste vraag was of Trezeke al terug was.

„Nee vrouw, ik heb haar niet gezien,” zei Sjoukje, de dienstbode.

„Trees heeft de boter toch weggebracht?” vroeg de boerin nu aan de dienstbode, die het vertrek binnenkwam.

„O ja, vrouw, de boter is weg, maar ik heb Trees niet meer gezien, ik denk dat ze bij haar grootmoeder is.”

’t Kan zijn, misschien komt ze dadelijk thuis,” maar toen na een half uurtje het meisje nog niet terug was, stond de boerin op. „Zoo lang blijft ze nooit weg, man, ’t is al zoo donker buiten en ’t begint te sneeuwen ook, ik ga eens even naar het Huis.” Haastig sloeg de boerin haar omslagdoek om en verliet haar woning.

„Zoo, vrouw Bolma, u komt zeker eens kijken naar grootmoeder Caron,” groette de moeder van het tehuis voor ouden van dagen, toen zij de boerin op de stoep zag.

„Ik kwam Trezeke halen, die is immers hier,” antwoordde deze.

„Trezeke hier, welnee, die is den heelen middag niet hier geweest. De oude vrouw is wat beter, zij heeft heerlijk geslapen en veel minder pijn, maar ’t kind heb ik niet gezien,” vertelde de moeder in één adem.

„Zou ze soms bij juffrouw Hantuma zijn,” giste de boerin, „ik begrijp er anders niets van, ze komt nooit zoo laat thuis als ik niet weet waar ze heen gaat.”

„O, ze zal wel bij Camiel zijn.”

„Ik loop er dadelijk even aan,” en na een haastigen groet

snelde vrouw Bolma nu zeer ongerust naar de woning van juffrouw Hantuma.

Nog grooter werd haar onrust, toen zij van Sietske hoorde dat Trezeke daar niet geweest was. Camiel had haar ook niet in de dorpsstraat gezien.

„Maar misschien is zij nu wel al thuis,” merkte tante Saar geruststellend op. „Weet je wat, Camiel, loop jij even met vrouw Bolma mee, dan hoor ik meteen als je terugkomt of Trezeke thuis is,” zei ze hartelijk.

Camiel schoot zijn winterjas aan, nam zijn muts en volgde de boerin, die, nog vlugger dan zij gegaan was, naar haar woning terugkeerde.

Maar daar wachtte haar nieuwe teleurstelling, Trezeke was nog niet terug.

„Ik begrijp er niets van,” en de dienstbode, die nu al even ongerust werd als de vrouw, tuurde het erf over.

„Zal ik eens even op de fiets naar die menschen gaan, waar zij de boter bracht?” opperde de knecht.

„Hé ja, daar heb ik nog heelemaal niet aan gedacht, daar zijn ook kinderen, wie weet, misschien is zij wel blijven spelen,” en 't beangst gelaat der boerin klaarde op.

Maar na weinige minuten kwam de knecht terug met den leegen boodschappenkorf. „Zij heeft dien achtergelaten en gezegd, dat zij over een half uurtje terugkwam. Het was ongeveer halfdrie toen zij daar kwam, maar niemand heeft gezien waar zij heen gegaan is,” vertelde de knecht.

„O man, waar moet 't kind zijn, en wat zullen wij doen!”

Radeloos zag de boerin haar man aan.

„Dadelijk er op uit, vrouw, ieder een kant uit,” zei de boer kalm.

„Kom, vrouw, maak je niet zoo overstuur, je moet niet dadelijk 't ergste denken, blij jij nu met Sjoukje hier wachten.”

Opeens klonk een luid gerucht van jongere stemmen op het erf, haastige voetstappen volgden, de kamerdeur werd opengeduwed en Theo Welders riep luid:

„Trezeke is in 't bosch bij den wonderboom. Sjoerd heeft...”

Een por in zijn rug deed hem ineens ophouden en verwijtend voegde Leo hem toe: „Hou je toch stil, verklik Sjoerd niet dadelijk!”

Maar voor iemand iets kon vragen, stapte Sjoerd Reima

het vertrek binnen en op gejaagden toon, waarin groote spijt over zijn daad klonk, vertelde hij welken raad hij eenige uren geleden aan Trezeke had gegeven. „Maar ik heb nooit gedacht, dat zij gaan zou, vrouw Bolma, nooit, o geloof u mij toch, ik ga dadelijk naar den wonderboom, misschien is zij verdwaald in het bosch!”

„Hoe kon-je dat doen, Sjoerd, dat arme schaap zoo beetnemen,” viel de boerin op boos verwijtenden toon uit.

„Kom, vrouw, daar zullen wij straks nog wel eens over handelen, voorult jongens, naar het bosch. Wij zullen alleen fietslantaarns meenemen, om te fietsen is 't in bosch toch veel te glibberig met die natte sneeuw.”

Zonder langer te talmen volgden de jongens den boer en zijn knecht naar het bosch. Onderwijl ze vlug doorstapten vertelde Camiel hoe hij in de dorpsstraat, waar hij rond keek naar Trezeke, zijn makkers ontmoet had.

Toen hij hun vertelde, dat Trezeke weg was, schrok Sjoerd hevige en had dadelijk alles meegedeeld wat er dien middag gebeurd was. De angst om Trezeke had alle pret om haar lichtgeloovigheid neergedrukt, en zelfs Theo had Sjoerd toegevoegd: „Nou, als ze een ongeluk krijgt is 't jou schuld.”

Maar de tegenwoordigheid van boer Bolma, wiens kalm en rustig optreden den angst minder deed worden en de hoop verlevendigde, dat zij Trezeke in het bosch zouden vinden, hielp Sjoerd op dezen moeilijken tocht, die het gevolg was van zijn daad.

Weldra hadden zij het bosch bereikt.

„Nu elk een kant uit naar den wonderboom,” beval de boer kort. „Camiel gaat met Hannes en Sjoerd rechts, en Leo en Theo gaan met mij mee den anderen weg.”

Het sneeuwen had reeds lang opgehouden, maar een druilerige motregen maakte de donkere paden steeds meer glibberig.

De fietslantaarns wierpen heldere lichtstrepen door het bosch, langs de boomstammen en op de paden. Struikelend over de boomwortels, schuifeliend langs donkere zijpaadjes, turend en zoekend in de donkere ruimten tusschen de boomen, gingen zij verder en telkens weerklonk hun geroep, luid en gerekt in de stilte van het slapende bosch: „Tre-ze-ke! Tre-ze-ke!”

Leo hield krampachtig de hand van Theo omkneeld, hij griezeld van het donker rondom, een groot medelijden met Trezeke vulde zijn jongenshart en deed hem dapper voort-

stappen dicht achter boer Bolma aan; Theo's luidruchtigheid was gestild, de breedgeschouderde gestalte van den boer scheen hem een reus uit een sprookje toe, die hem en Leo door het geheimzinnige bosch voerde naar een tooverpaleis. En als dan de krachtige roep van den reus langs de boom-

stammen daverde, schrok hij rillend op en zijn hooge dunne jongensstem schreeuwde mee: „Tre-ze-ke! Tre-ze-ke!” —

Eindelijk bereikten zij tegelijk den wonderboom, maar aan zijn voet vonden zij niet het slapende Trezeke. Teleurgesteld speurden zij rond, richtten hun lantaarns door heel de wijde donkere ruimte rondom den boom: Sjoerd bukte zich over den zwart-vochtigen grond, waar de sneeuw was versmolten tot een groezelig slijk en zag vele kleine voetsporen.

„Ze is hier geweest!” riep hij de anderen toe, en met de lantaarns belichtten zij de sporen die alleen om den boom nog zichtbaar waren.

„Ja, ja, zij is hier geweest,” en opnieuw doorzochten zij den omtrek van den boom en een veelstemmig geroep galmde het bosch door, dat eindelijk beantwoord werd door een zwakken kreet.

Allen hielden zich doodstil en weer klonk een stem uit de duisternis.

„Naar den koepel,” kommandeerde boer Bolma, „uit die richting komt het geluid!”

Allen volgden het smalle kronkelpaadje naar den koepel, die altijd een rustplaats bood voor vermoeide wandelaars en duidelijker klonk nu Trezeke's stem en een jongensstem: „Hier zijn wij, hallo, hier . . .”

Camiel en Sjoerd waren het eerst bij den koepel en daar zagen zij op de ronde bank — Klaas Sproet met Trezeke dicht tegen zich aan, nu beschenen door het trillend licht van Sjoerds fietslantaarn.

Camiel sprong vooruit en schreeuwde:

„Verrader, valscherd, wat doe je hier met Trezeke!” en hij wilde Klaas van de bank duwen, maar het kind klemde zich aan Klaas vast, en weerde Camiel af:

„Nee, nee, Klaas is geen valscherd,” huilde ze en toen tegen Sjoerd, die sprakeloos het tweetal aanzag: „O Sjoerd, ik kon maar zesmaal zingen en toen viel ik en nou . . .”

„O, Trezeke, 't spijt me zoo, maar het was niet waar, 't was maar een grap, ik dacht, ik wou . . .” en smeekend strekte Sjoerd zijn handen naar haar uit.

Met groot-opengesperde oogen hoorde Trezeke zijn bekenenis aan, afwerend duwde ze Sjoerd's handen weg: „O, Sjoerd, o Sjoerd, en 't was er zoo donker en ik ben zoo

koud!" en snikkend verborg ze haar hoofd tegen Klaas' schouder, maar opeens voelde ze zich door twee sterke armen opnemen en boer Bolma's welbekende stem zei sussend: „Stil maar, kind, kom maar mee, gauw naar huis!" en hij wikkelde haar in den wollen doek, dien de boerin hun meegegeven had. Sprakeloos hadden de anderen alles aangehoord, in niets begrijpende verbazing hadden zij eerst Klaas aangezien, tot zij van hem hoorden, dat hij Trezeke slapende onder den wonderboom gevonden had op zijn zwerftocht door het bosch. Zij had niet meer kunnen loopen van vermoeidheid en koude en hij had haar gedragen. Maar door de toenemende donkerheid van het bosch waren zij van den weg afgedwaald en bij den koepel terechtgekomen, waar Klaas was gaan zitten. Hij begreep niets van 't verhaal, dat Trezeke hem al jammerend deed, maar hij had haar en zich zelf getroost met de hoopvolle verwachting, dat zij haar overal zouden zoeken.

En nu gingen allen weer den langen moeizamen weg door het donkere bosch. Weer gingen de lichtstrepn van de lantaarns langs de zwijgende boomen en over den doorweekten grond, weer struikelden zij over onzichtbare boomwortels, weer hield Leo Theo's hand stevig omkneld en stapte hij achter boer Bolma aan, maar de angst, die beknellende angst, was weg en Trezeke was bij hen.

Achteraan liep Sjoerd met Klaas. Het blijde gevoel, dat Trezeke gevonden was en dat haar door zijn toedoen geen groot ongeluk overkomen was, deed hem zelfs nu niet denken aan de straf, die hij straks niet zou ontloopen.

Nu en dan keek hij tersluiks naar Klaas, die met norsch gezicht naast hem liep. Opeens zag hij hem huiverend ineenskrimpen van koude en in een plotseling verlangen iets goed te maken ook met Klaas, trok hij zijn dikke winterjas uit en zei gul: „Hier, Klaas, trek jij 'm aan, ik ben niks koud."

Maar Klaas weerde af: „Schiets op met je jas, jö."

„Nou, dan niet," maar Sjoerd trok de jas zelf niet weer aan, hij hield hem over zijn arm.

Vrouw Bolma wachtte in kwellenden angst en zorg de terugkomst van haar man af. Dan was ze in het achterhuis en tuurde over het donkere erf, dan liep ze weer gejaagd haar woonvertrek op en neer. Er kwamen buurvrouwen inloopen,

die gehoord hadden dat Trezeke weg was. En het scheen even haar angst te verminderen, als zij luisterde naar hun verhalen over verloren kinderen, die terechtgekomen waren. Zij vertelde niet waarom Trezeke naar 't bosch gegaan was, dat behoefde 't heele dorp niet te weten, vond ze en Sjoukje, de dienstbode, zweeg er ook over. Steeds meer menschen kwamen aan de deur van hun woning of liepen de dorpsstraat door, den weg op naar het bosch en allen wisten nu dat Trezeke, het kleine Belgische meisje, in het bosch verdwaald was.

Tot men eindelijk de fietslantaarns zag opblinken uit het donkere bosch en de vroolijke stem van Theo Welders het blijde nieuws door de straat galmde: „Ze is er, ze is er, ze was in den koepel met Klaas Sproet!”

En na enkele minuten kwam de boer met Trezeke in zijn armen, omringd door de jongens en gevolgd door een stoet dorpelingen, het erf op.

„Hier, vrouw, hier is 't verloren schaapje, trek het maar gauw de natte kleeren uit en stop haar onder de wol. Morgen kan ze je alles eens vertellen, ze moet nu eerst goed warm worden en uitslapen, dan komt alles terecht!”

De boerin nam de half slapende Trezeke van haar man over en weldra lag deze in de warme koestering van haar bed in diepen slaap.

„En nou naar huis, jongens, jullie worden allen wel bedankt voor de hulp, en jij Klaas, jij komt morgen eens bij me,” en met vriendelijk gebaar duwde de boer de jongens de deur uit, maar Sjoerd hield hij tegen. Hij legde zijn forsche hand op Sjoerd's schouder en verdween met hem achter de zware eikenhouten deur van het groote pronkvertrek.

„Zoo'n avond hoop ik niet weer te beleven, o, wat een angst heb ik uitgestaan,” zei de boerin, toen zij allen weer verruimd bij elkander zaten.

„'t Is gelukkig afgelopen, God heeft Trezeke bewaard op haar dwazen tocht en Sjoerd zal vooreerst niet weer dergelijke grappen uithalen. Ik heb hem maar eens eventjes onderhanden genomen, want zijn daad had nog erger gevolgen kunnen hebben.”

„Dat weten we nog niet, man, 't kind kan morgen wel

ziek zijn," en bezorgd vroeg de boerin aan Sjoukje, die even naar Trezeke was gaan zien: „Slaapt ze nog?"

„Als een roos, vrouw, daar mankeert niks an," zei deze geruststellend en liet lustig de breinaalden van haar kous tikken.

„Hoe komt Sjoerd toch aan dat verhaal van dien wonderboom, heeft hij dat ook opgebiecht, man?"

„Ja," knikte de boer, onderwijl hij behaaglijk de rookwolken uit zijn pijpje blies, „hij vertelde mij, dat hij meer-malen wonderverhalen van dien boom had gehoord en dat versje had hij uit een oud boek opgediept."

„Ik heb ook wel over dien wonderboom gehoord, maar daar moet je Sjoerd Reima voor zijn, om dat Trees wijs te maken," lachte de knecht.

„Trezeke zal nu ook wel een beetje afgeleerd hebben om alles voor ernst op te nemen," hoopte de boerin.

„Och, het kind komt uit een Roomsche omgeving en zal wel heel dikwijls dergelijke verhalen hebben gehoord.

Maar wij moeten er maar met niemand over praten, zij zou nog nageroepen worden op 't dorp," oordeelde de boer.

„Wat wil je met Klaas Sproet, man?" vroeg de boerin even later.

„Ik geloof, dat die jongen maar rondslentert en weinig goeds uithaalt. De jongens schijnen een hekel aan hem te hebben, want hij kreeg zulke vriendelijke woorden van Camiel naar zijn hoofd, toen deze hem in den koepel vond. Ik zal dat zaakje wel eens onderzoeken."

Dan heeft de wonderboom toch nog iets goeds uitgewerkt," merkte Sjoukje gevat op.

De boer lachte. „We willen 't hopen," toen nam hij de courant op en verdiepte zich in 't hoofdartikel.

HOOFDSTUK IX.

DROEVE TIJDING.

Den volgenden morgen werd Trezeke laat wakker en tot groote blijdschap van de boerin waren er geen andere gevolgen van den tocht naar den wonderboom dan een paar stijve heenen.

„Vertel me nu eens, kind,” zei vrouw Bolma, toen ze met Trezeke in de woonkamer zat, „hoe kwam je er toe om dien dwazen raad van Sjoerd letterlijk op te volgen? Je weet toch wel, dat door zulke dingen zieke menschen niet beter worden?”

Verlegen liet Treze haar hoofd hangen.

„Ik dacht, dat het echt waar was en ik wou zoo graag wat voor grootmoeder doen en grootmoeder heeft mij ook wel eens verteld, dat zij vroeger ter bedevaart ging.”

„Maar dat zegt grootje nu niet meer, en als grootmoeder hoort wat je voor haar gedaan hebt, zal ze heel bedroefd zijn.

„Waar brachten de menschen hun zieken heen, toen de Heere Jezus nog op aarde wandelde?” vroeg de boerin toen.

„Naar Jezus,” zei Trezeke zacht.

„En kon mijn kleine Treze ook niet naar Hem gaan, om te vragen of Hij grootmoeder beter wilde maken?” vroeg de boerin op vriendelijken, ernstigen toon. „Heb je daar niet aan gedacht, kind?”

Trezeke schudde 't hoofd, nee, dat had ze niet gedaan.

„Maar 't was toch erg leelijk van Sjoerd om mij zoo te plagen,” liet zij er dadelijk op volgen, alsof zij elk gevoel van schuld van zich af wilde schuiven.

„Zeker, Sjoerd heeft heel onvoorzichtig gedaan, maar hij heeft er erge spijt van en nu mag je ook niet langer boos op hem zijn, hij heeft heelemaal niet gedacht dat je naar den

wonderboom gaan zou, heeft hij gezegd, hij had gedacht dat je dadelijk alles thuis zou vertellen."

"'t Was toch leelijk van-em," hield Trezeke vol.

"Kom, denk er nu maar niet meer over en ga nooit meer stilletjes zulke wandelingen doen, al is grootmoeder of wie ook nog zoo ziek. De weg naar den wonderboom is veel verder en veel vermoeiender dan die andere weg, kind, vergeet dat nu nooit weer."

Trees knikte, ze begreep heel goed wat de boerin bedoelde, en als een onuitgesproken belofte sloeg ze de armen om den hals der boerin en kuste haar hartelijk.

Toen kwam Sjoukje binnen met Camiel, die kwam vragen hoe het met Trees was.

"Springlevend, alleen een beetje stijf in de beenen," lachte de boerin.

"Ik kwam vragen of Trees op Oudejaarsavond appelbollen mag komen eten bij ons. Alle jongens komen na kerktijd een uurtje, maar Sjoerd mag niet van zijn vader," zei Camiel spijtig.

De boerin keek Trezeke een oogenblik aan.

"Weet je wat jij nu doen moet, Trees? Je moet morgen naar Sjoerd gaan en hem vertellen, dat je heelemaal niet meer boos bent en als jij meester dan eens vriendelijk aankijkt, wed ik dat Sjoerd van de appelbollen smullen mag."

"Hè ja, Trees, doe dat," stemde Camiel gretig mee in.

Maar Trezeke was niet dadelijk zoo vergevensgezind.

Nadenkend stond ze een poosje voor Camiel.

„Mag Klaas ook komen?“ vroeg ze eindelijk.

„Klaas Sproet! Wat moet die er bij, die komt nooit bij ons,“ riep Camiel in groote verbazing.

„Ja, jullie hebben een hekel aan Klaas, maar ik niet, hij was gisteren zoo goed voor me, ik was heelemaal niet bang meer, maar jij riep maar dadelijk verrader,“ en Trezeke keek heel verontwaardigd.

Camiel werd vuurrood. Als tante Saar dat eens wist, wat zou ze 't leelijk van hem vinden.

De boerin hielp hem. „Kom, Camiel, tante zal 't wel goed vinden, als je Klaas vraagt.“

O ja, daaraan twijfelde hij niet, maar hij zou Klaas moeten vragen en dat was 't moeilijke van 't geval.

Maar voor Trees was 't een even moeilijk geval, bedacht hij eindelijk. Dit gaf den doorslag! Hij zou een overeenkomst sluiten.

„Goed,“ stelde hij voor, „als jij naar Sjoerd gaat, dan zal ik Klaas vragen.“

„Dat doe ik, en dan plaagt Sjoerd mij meteen nooit meer,“ liet Trezeke er vol overtuiging achter volgen.

En zoo gebeurde het, dat op dien Oudejaarsavond Klaas Sproet en de jongens van tante Saar en Trezeke heel vreedzaam met elkander appelbollen aten.

Het nieuwe jaar bracht weldra voor juffrouw Hantuma en Camiel een ontstellende tijding, die het gebeurde met Trezeke en den wonderboom geheel in het vergeetboek bracht.

Op een kouden Januari-dag kwam Camiel uit school.

„Waar is tante, Sietske?“ vroeg hij, toen hij niemand in de huiskamer vond.

„Even bij den dominee, zij zal dadelijk wel terug zijn.“

„O, daar is ze al,“ en Camiel liep vlug naar de voordeur, om zijn tante binnen te laten.

„Wat is er, tante?“ vroeg hij onthutst, toen hij op tante's gelaat de sporen van pas geschreide tranen zag. Meteen bemerkte hij een brief in haar hand.

„Heeft u een brief van vader, is vader, tante, vader is

toch "niet..." het vreeselijke woord kwam niet over zijn lippen.

Nee, Camiel, vader leeft nog, en ik heb ook tijding van hem," en tante Saar, die haar eersten schrik en ontroering over het ontvangen bericht in de hartelijke sfeer der pastorie al overwonnen had, trok haar neefje tot zich. „Ik zal 't je vertellen, vader is gewond, hij ligt in 't hospitaal."

„Is vader gewond, hebben die akelige Duitschers, die leelijkerds, vader geschoten!" Camiel schreeuwde het uit.

„Bedaar, jongen, zoo moet je niet praten.

Denk er aan dat jullie Belgen ook de Duitschers wonden en dooden, maar luister nu maar eerst, vader leeft gelukkig nog!"

En tante las het korte droeve bericht voor, dat door een verpleegster van het militair hospitaal geschreven was.

„Namens den heer Hantuma bericht ik u, dat hij sinds twee dagen in de barak van het interneeringskamp verpleegd wordt. Hij is ernstig gewond, maar zijn toestand is niet levensgevaarlijk. In een nachtelijk gevecht dicht bij de Hollandsche grenzen, is hij, door de duisternis misleid, over de grens gekomen en door de Hollandsche wacht geïnterneerd. Hij kan zelf niet schrijven, maar laat u allen hartelijk groeten. Directe overkomst is niet noodzakelijk." — De brief was ondertekend door de verpleegster en was gezonden uit een klein grensstadje in Zeeuwsch Vlaanderen.

„Laten wij er heengaan, tante, kunnen wij niet dadelijk morgen gaan," huilde Camiel, „o toe, tante, ik verlang zoo naar vader."

Tante liet hem een poosje uitschreien en zei toen: „Weet je wat we nu vanavond doen, allebei een brief aan vader schrijven en dan zal dominee morgen aan den commandant van dat interneeringskamp telegrafisch verzoeken of ik vader bezoeken mag. In oorlogstijd gaat alles niet zoo gemakkelijk."

„Als vader beter is, tante, moet hij dan weer terug?"

„Nee, de geïnterneerde Belgen blijven in ons land tot de oorlog geëindigd is."

Dat was een lichtstraal in het donker!

„Maar, tante," vroeg hij even later met nieuwen angst in zijn oogen, „vader is toch geen deserteur?"

O, als hij dat aan de jongens moest zeggen!

Tante glimlachte. „Nee, beste jongen, vader is geen deserteur, de verpleegster schrijft immers, dat hij door de duisternis misleid over onze grenzen kwam. Maar wij zullen wel spoedig alles hooren, één dagje geduldig wachten en dan weten wij meer.”

Een lange dag ging voorbij. Een dag vol spannende onzekerheid. Dominee Welders had getelegrafeerd aan den commandant van het interneringskamp in het stadje aan de Zeeuwsche grenzen of hij met de zuster van den heer Hantuma een bezoek aan den gewonde kon brengen.

Den volgenden morgen kwam pas het toestemmend antwoord, met het verblijdende bericht, dat de toestand van den gewonde gunstig was.

Hoewel juffrouw Hantuma Camiel's verlangen om zoo spoedig mogelijk naar vader te gaan begreep, besloot zij in overleg met den dominee om eerst zelf zonder Camiel te gaan.

„Camiel mocht die dagen in de pastorie logeeren, dan had hij meer afleiding,” had mevrouw Welders voorgesteld en tante Saar had dankbaar dit voorstel aangenomen.

En zoo maakte juffrouw Hantuma vergezeld door dominee Welders de lange reis naar het Zeeuwsche grensstadje.

In het hospitaal van het interneringskamp werden zij door den commandant en een verpleegster vriendelijk ontvangen, die hun in korte woorden de lotgevallen van den heer Hantuma mededeelden.

Deze was in een nachtelijken aanval der Duitschers door een groote overmacht op de vlucht geslagen. Er was hevig gevochten en in vreeselijke verwarring waren de Belgische troepen uiteengeraakt. Granaatscherven hadden het rechterbeen van den heer Hantuma vreeselijk verwond. Met den moed der wanhoop was hij met eenige andere gewonde krijgsmakkers voortgekropen langs onbekende duistere wegen en eindelijk, bewusteloos door bloedverlies en vermoedheid, door de Hollandsche grenswacht gevonden. Om zijn leven te redden was het noodzakelijk, dat zijn been afgezet werd en deze operatie had tot heden geen noodlottige gevolgen.

„Uw broeder heeft een krachtig gestel, hij komt er door,” troostte de vriendelijke verpleegster juffrouw Hantuma, die met ontroering het verhaal aangehoord had.

De blijdschap, dat haar broeder niet gesneuveld was, ver-

drong op dit oogenblik de gedachte, dat hij nu zijn leven lang oorlogsinvalide zou zijn.

„Mag ik hem nu gaan zien, zuster?” vroeg ze toen.

„Als u heel kalm is, gaat u maar mee.” En terwijl dominee Welders bij den commandant bleef, volgde juffrouw Hantuma de verpleegster naar de ziekenzaal en het was een aandoenlijk oogenblik, toen broeder en zuster elkander weerzagen.

„Nu ben ik een invalide, Saar,” zei de heer Hantuma, toen ze een poosje rustig bij elkaar zaten, „ik zal eerst een tijdje op krukken moeten voortstropelen en dan met een kunstbeen de wereld door,” zei hij op luchtigen toon om zijn zuster te troosten.

Tante Saar knikte, de tranen brandden achter haar oogen, nu zij haar broeder zoo hulpeloos zag liggen en zijn luchtige woorden, die zijn lijden moesten verbergen, aanhoorde.

Nooit zou ze hem meer met zijn veerkrachtigen tred zien loopen.

„Maar, vertel me nu eens wat van mijn jongen,” en haar broeder stoorde opzettelijk haar droeve gedachten.

En opgewekt vertelde zij alles van Camiel en zijn kameraden en grootmoeder Caron.

„O Saar, Alfons Caron is gesneuveld, twee dagen vóór ik hier kwam,” viel de heer Hantuma haar plotseling in de rede.

„Trezeke's vader?” schrok zijn zuster, „o, wat is dat vreeselijk!”

„Ja, later zal ik alles vertellen, maar de oude vrouw Caron zal misschien wel spoedig officieel bericht ontvangen van het Ministerie van Oorlog, en anders kan dominee Welders het haar voorzichtig meedeelen.”

De verpleegster kwam binnen en maakte een einde aan hun gesprek.

„'t Is beter voor den patiënt, dat u morgen weer een poosje komt, hij mag zich volstrekt niet vermoeien.”

„U hebt gelijk, zuster,” stemde juffrouw Hantuma toe, „ik blijf nog een dag in 't stadje,” en zij nam afscheid van haar broeder.

Dominee Welders moest den volgenden morgen weer vertrekken en juffrouw Hantuma mocht dien dag nog enkele

malen den gewonden broeder bezoeken en vertrok toen met de geruststellende gedachte, dat haar broeder binnen enkele

weken hersteld zou zijn. Er zouden nog vele moeilijke weken en dagen volgen, waarop hij het gemis van zijn rechterbeen steeds zou gevoelen, als hij zich moest leeren voortbewegen

op een kunstbeen, maar zij troostten elkander, dat ook voor dien weg kracht geschonken zou worden.

Met groot verlangen had Camiel de terugkomst van zijn tante tegemoet gezien en deze moest hem alles nauwkeurig vertellen.

Hij schrok hevig, toen hij hoorde dat zijn vader het rechterbeen verloren had, maar de daarop volgende troostrijke mededeeling, dat men op een kunstbeen heel goed loopen kon, nam een groot deel van zijn verdriet weg.

„En komt Vader nu ook hier, tante?”

„Dat weet ik niet, jongen, maar ik ben al heel dankbaar, dat vader niet meer in den oorlog terug moet.”

„Die akelige Duitschers, ik vergeef 't ze nooit, ik haat ze altijd!”

„Dat zei vader niet, Camiel, ik heb hem geen enkel woord van haat tegen de vijanden hooren zeggen,” merkte tante Saar op.

„Wanneer mag ik nou naar vader toe, tante?”

„Je moet nog een poosje geduld hebben, als vader wat sterker is en langer bezoek mag hebben, gaan wij er met ons tweetjes heen,” beloofde tante.

Dominee Welders had de taak op zich genomen om de droevige doodstijding van haar zoon aan de weduwe Caron over te brengen. De oude eenzame vrouw boog zich diep onder deze nieuwe groote smart, maar het leed bracht haar steeds nader tot den Heiland, Dien zij in het vreemde land steeds meer leerde kennen en liefhebben. Na eenige weken ontving juffrouw Hantuma een uitvoerig schrijven van haar broeder, waarin hij alles meedeelde over de laatste oogenblikken van Trezeke's vader.

Tante Saar begaf zich naar grootmoeder Caron om haar en haar kleindochter, die juist bij haar was, den brief voor te lezen.

Na enkele mededeelingen over zijn eigen toestand, schreef den heer Hantuma: „Onze commandant had bevel gegeven om een vijandelijke loopgraaf te overmeesteren. Twee uren hadden wij in een schuilplaats doorgebracht, tot wij moesten oprukken. Twintig meters waren wij ongeveer verder, toen plotseling het bevel klonk om ons op den grond te werpen.

Een regen van granaten floot over ons heen en sprong verder uiteen. Niemand was nog gewond. Na eenige minuten gingen we verder, maar weer wierpen wij ons neer om de skrapnells over ons heen te laten suizen. Voor de derde maal waagden wij ons voorwaarts tot wij opeens dicht in onze nabijheid de Duitschers zagen. Een onbeschrijfelijk geraas volgde, en ik kan moeilijk precies weergeven wat er gebeurde, alleen zagen wij dat de Duitschers voor ons hevig vuren in groote verwarring op de vlucht sloegen. Wij achtervolgden hen en ik struikelde over patronen en ransels op den grond en viel. Mijn kameraden stormden verder en overmeesterden de loopgraaf: zij hadden mij zien vallen en dachten dat ik gewond was, hoorde ik later. Doch de val had mij slechts voor korten tijd verdoofd; toen ik weer bijkwam was alles stiller rondom, van ver knetterde nog geweervuur, maar dit hield op. Ik stond op en keek om mij heen. Geweren, patronen, kepi's en nog veel meer bedekten het terrein. En daartusschen lagen gesneuvelde en gewonde soldaten. Voorzichtig liep ik tusschen de lichamen, en hoorde dicht bij mij een zwak gekerm. Een Belgisch soldaat lag vlak naast een Duitschen. Ik bukte mij over den eersten, en herkende dadelijk Alfons Caron, dien ik den vorigen dag nog gesproken had. Ik bevochtigde zijn lippen met water uit mijn veldflesch en na eenige oogenblikken sloeg hij de oogen op. Ik noemde zijn naam en hij herkende mij, met moeite fluisterde hij: „Mijnheer Hantuma, ik ga sterven, een schot in mijn borst, groet mijn moeder en mijn kind, en dank allen, die zooveel voor haar deden." Uitgeput hield hij op en wees naar den Duitscher naast hem. Deze ademde nog, maar ik zag dadelijk dat zijn oogenblikken geteld waren, ik bevochtigde ook zijn droge lippen en hij dankte mij met zijn oogen. Hij kon niet meer spreken: hij was zwaar gewond en kreunde nu en dan van hevige pijnen.

Stil waakte ik bij de beide stervenden, het was een heete middag geweest en nu kwam een verkoelende schaduw over het rookende slagveld. Alfons wenkte mij en ik boog mij over hem heen om zijn woorden te verstaan: „Zeg aan — moeder — dat alleen Jezus onze Heiland is en dat — ik tot — Hem ga — Hij alleen reinigt en — redt ons van — alle zonden”

Zijn oogen vielen toe, maar ik zag dat hij mij nog bij zich wist en vroeg hem: „Zal ik wat lezen, Alfons, uit Gods Woord?” Hij knikte, een blijde glans gleed over zijn stervend gelaat en ik nam mijn zakbijbeltje en in bukkende houding las ik: Psalm drie en twintig: „De Heere is mijn herder, mij zal niets ontbreken.” Ik las den heelen psalm, en ik zag dat ook de Duitscher zijn oogen op mij richtte. Daarna las ik de laatste heerlijke woorden uit Romeinen acht: „Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking of benauwdheid, of vervolging, of honger of naaktheid of gevaar, of zwaard? (gelijk geschreven is: Want om uwentwil worden wij den ganschen dag gedood, wij zijn geacht als schapen ter slachting).

Maar in dit alles zijn wij meer dan overwinnaars, door Hem die ons heeft liefgehad.

Want ik ben verzekerd, dat noch dood noch leven, noch Engelen noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomstige dingen,

noch hoogte, noch diepte, noch eenig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onzen Heere.”

Toen ik eindigde was Alfons heengegaan; ik drukte zijn oogen toe en knielde toen diep ontroerd naast den Duitscher, die met reutelende borst zwaar ademde. Opeens sloeg hij de oogen op, zijn hand wees naar boven en in zijn eigen taal fluisterden zijn stervende lippen: „Geen oorlog — meer — maar eeuwige vrede —”

Toen viel zijn hand machteloos neer, zijn oogen braken en na enkele oogenblikken was ook hij afgereisd naar het land, waar geen oorlog, geen rouw en gekrijt is.

O, lieve zuster, hoe zal ik beschrijven wat in mij omging. In de verte naderde de Rode Kruis ambulance, die het slagveld afzochten, dat rookende slagveld, waarop ik was genaderd in de gemeenschap der heiligen tot vlak aan de poorten des hemels!

Nimmer zal ik die oogenblikken vergeten en nu ik hier als oorlogsinvaliden neerlig, denk ik weer telkens terug aan die twee, welke door oorlogshaat vijanden heetten en als kinderen van den Vader in de Hemelen gelijk tot dien Vader gingen.

En ik ben zoo dankbaar, dat ik dit alles aan de moeder van Alfons Caron kan meedeelen, het zal haar tot een grooten troost zijn." —

Hier zweeg juffrouw Hantuma: de oude grootmoeder verborg haar rimpelig gelaat in de handen. Trezeke schreide zacht.

Daar was groote, stille smart, die alleen kon gedragen worden in de kracht van Hem, Wiens Hand troostenden balsem in de geslagen wonde gieten zou.

HOOFDSTUK X.

VERRASSINGEN.

Op een zonnigen Aprilmorgen kwamen Leo en Theo vóór negen op kousen tante's woonkamer binnenstormen.

„Tante, wij hebben een zusje gekregen, 't heet Dora, 't ligt in de wieg,“ juichte Leo met een van vreugde stralend gezicht.

„'t Heeft een roodachtig gezicht en erg kleine handjes en ik mag op klompen naar school,“ vulde Theo aan.

„En ik mag wel op schoenen, maar ik ga nou ook maar op klompen,“ en Leo toonde zijn bruinen kousevoet aan tante Saar.

„Wel, wel, jongens, wat een leuk nieuws, een klein zusje, nu zijn jullie met z'n viertjes, maar wat hebben die klompen daarmee te maken?“ vroeg tante een beetje verwonderd.

„Ik stommel met mijn schoenen altijd zoo hard op de trap, en dan wordt zusje wakker, en nou doen we alsof 't winter is en gaan we op klompen naar school,“ legde Theo uit. „Ik vind 't wat fijn, op je kousen kun-je veel harder rennen op 't schoolplein,“ voegde hij er aan toe.

„Dat mag niet, we mogen nooit buiten op kousen,“ bestrafte Leo.

„O, we hebben nou 'n zusje.“

„Dan kijkt niemand naar kapot-gerende kousen, aller aandacht is dan voor de kleine zus,“ lachte tante Saar.

„Maar nou heb ik ook een verrassing voor jullie. Hoe zouden jullie 't vinden, als jullie beidjes eens een weekje bij mij kwamen logeeren, dan stommelt niemand zusje wakker?“

„O, tante, fijn . . .“ riepen Theo en Camiel uit één mond en tolden uitgelaten de kamer rond.

Leo stemde niet dadelijk mee in dit luidruchtige vreugdebetoon.

„Ja maar, tante,” aarzelde hij, „dan zien we zusje den heelen dag niet en . . .”

„Wij gaan elken morgen en avond zusje even zien,” stelde tante gerust, „en Sietske gaat gauw de logeerkamer

in orde maken, nietwaar," en tante vertelde aan haar trouwe dienstbode het heuglijk nieuws uit de pastorie.

„En nu naar school, jongens, 't is tijd."

„Mag ik ook op klompen?" vroeg Camiel, die zijn lage schoenen al uit had en op tante's toestemming zijn klompen uit het schuurtje haalde.

„Geen vuile kapotte kousen, hoor," en Sietske hief waarschuwend haar wijsvinger omhoog, toen het drietal op klompen den weg naar school afdraafde.

Het werd een prettige logeerpartij. Elken dag gingen de jongens met tante Saar een kijkje nemen in de pastorie, bewonderden het nieuwe zusje, knuffelden Anneke even en smulden van gebak en krentenbrood.

„Toch fijn, hé, zoo'n nieuw zusje," merkte Theo dan op, met vollen taartmond.

„En of," stemde Camiel toe.

„Ik vind, dat ze al een beetje groeit," zei Leo.

„Daar kun je nog niks van zien, ze is pas vier dagen oud," zei Theo.

„'t Is wél waar, de baker heeft het zelf vanmorgen gezegd," hield Leo vol, „en die weet alles van kleine kinderen."

Dat was afdoend, en Theo had ook geen tegenwerpingen meer.

„Over veertien dagen wordt ze gedoopt, en dan mag Anneke ook mee naar de kerk," vertelde Leo 's middags aan tante Saar. „Dan hoort iedereen meteen hoe ze heet, Theodora Sara; Anneke zegt „Dodo" en moeder vond dat een leuk naamje voor zoo'n klein kind."

„Heet ze dan ook naar tante?" vroeg Camiel.

„Nee, naar grootmoeder, die al lang dood is, maar ik vind dat ze toch ook naar u heet."

„Wel, Leo, dan is 't mijn petekindje."

„Als ik later kinderen heb, noem ik er een echt naar u," beloofde Leo.

„Wel, dat is aardig van je, hoor, wat zal ik dan trotsch zijn op een echt petekind," en tante Saar lachte hartelijk bij dit toekomstbeeld.

Het kerkgebouw was voller dan gewoonlijk, toen dominee Welders op een Zondag zijn kleine dochttertje den Heiligen Doop zou toedienen. Leo en Theo zaten met tante Saar en

Camiel op hun gewone zitplaatsen, maar moeder en Anneke en de baker, die 't kleine zusje droeg, namen plaats in het doophek.

Anneke knikte de broers lachend toe, toen ze hen zag, maar Leo keek heel ernstig en hief waarschuwend zijn vinger tegen haar op.

„Als ze maar niet gaat praten,” fluisterde hij bezorgd zijn broer toe, die met zijn vroolijke kijkers alles en iedereen in de kerk opnam en eindelijk vol ongeduld het oogenblik afwachte waarop Vader het lange doopsformulier had voor-gelezen.

Toen stond moeder op om met vader de doopsvragen te beantwoorden en tot Leo's ontsteltenis gleed Anneke ook van haar stoel zonder zich te storen aan het waarschuwend duwtje van de baker, die de kleine Dora op haar breedten schoot heen en weer wiegde en bleef stil naast moeder staan. Even later daalde vader van den kansel en trad naar de doopvont. Met nieuwsgierige verbazing keek ze naar moeder, die de kleine Dora in haar armen nam en dicht bij vader ging staan. Toen hoorden allen vaders heldere stem door het kerkgebouw klinken, onderwijl hij het water op zusje's voorhoofd sprenkelde: „Theodora Sara, ik doop u in den Naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes.”

De gemente hief nu de mooie woorden uit psalm zeven en tachtig aan:

„God zal hen zelf bevestigen en schragen,
En op Zijn rol, waar Hij de volken schrijft,
Hen tellen, als in Isrel ingelijfd,
En doen den naam van Zions kindren dragen,”

en moeder, die met gebogen hoofd naar deze heerlijke belofte luisterde, hoorde de heldere stemmen van haar jongens boven de anderen uitklinken.

„Gelukkig, zusje heeft niet geschreeuwd,” fluisterde Leo zijn broer verruimd toe, toen vader den kansel weder beklom en het dankgebed uitsprak, waarop de dienst op de gewone wijze werd voortgezet.

De kleine Dodo, zooals allen haar noemden, bleef het middelpunt van aller belangstelling in de pastorie en al haar

vorderingen werden door Leo en Theo geregeld aan tante Saar uitvoerig meegedeeld. Om haar dempte Theo zijn luide stem en sloop Leo achter zijn broer aan om te voorkomen dat deze de kamerdeur niet achter zich dichtgooide als Dodo sliep. Voor Dodo bewaarde Anneke haar mooiste pop en dikwijls vond moeder in de mooie wieg een afgebeten stukje chocolade of een half koekje, als teeken van Anneke's liefde voor 't zusje.

Het was dus geen wonder, dat mevrouw Welders op een zomermiddag, toen de kleine Dora vier maanden oud was, met een gerust hart een bezoek aan een zieke ging brengen.

„Jullie zult wel goed oppassen, jongens,” zei ze tegen Leo en Theo, die in de huiskamer hun schoolwerk maakten.

„Dora slaapt en ik kom over een half uurtje weerom,” en zij vertrok, Dora en Anneke onder de bescherming van de beide broers achterlatend.

't Kon ook best, Dora sliep altijd in het middaguur.

Maar of 't een lastige vlieg was of de warmte, Dora sliep dien middag niet zoo lang als gewoonlijk.

Moeder was nog maar even weg of er klonken zachte huilgeluidjes uit de wieg.

Verschrikt keken Leo en Theo elkander aan.

„Ze huilt”

„Ze doet 't in den slaap,” fluisterde Leo vol overtuiging en boog zich weer over zijn moeilijke som.

Maar Dora's middagslaapje bleek plots afgebroken te zijn, want al harder klonk haar stemmetje door de kamerstille.

In een oogwenk stonden de beide jongens bij de wieg, sloegen het tulen gordijn terug en keken ontsteld naar het

kleine zusje, dat met de blauwe oogen wijd open en een vertrokken huilmondje onrustig haar blonde hoofdje op het witte kussen schoof.

„Stil maar, Dodo, stil maar,” suste Leo en streek voorzichtig met zijn bruine jongenshand over de gesloten knuistjes van Dodo. Theo nam den zilveren rammelaar en rinkelde er mee vlak boven Dora's hoofdje. Maar alle broederlijke pogingen om Dora weer in slaap te sussen faalden.

„We zullen zingen,” stelde Leo voor en begon zacht een slaapliedje te neuren.

’t Helpt niks, veel te saai, ze huilt nog veel harder,” en Theo galmde nu met luide stem, onderwijl hij den rammelaar lustig heen en weer zwaaide, de roemrijke overwinning van de Zilvervloot boven de wieg met ’t schreeuwende kind.

Maar ook dat baatte niet. Hoe harder de jongens de vloot lieten overwinnen, hoe luider haar kreten hun zingen overstemden.

Radeloos zagen ze elkander aan!

Was moeder maar thuis!

„Anneke, ga eens kijken of Dina in de keuken is.” Maar het dienstmeisje was even een boodschapje in de buurt gaan doen, zoodat uit de keuken ook geen hulp opdaagde.

Daar klonken voetstappen in de gang en even later stapte Camiel de kamer binnen.

„Wat hebben jullie?”

„O, Dodo schreeuwt zoo, we kunnen haar niet stil krijgen,” riep Leo wanhopig.

Vol belangstelling keek Camiel nu ook in de wieg naar de kleine Dora, die met handjes en voetjes trappelde.

„Schreeuwen ze allemaal zoo hard?”

„O ja, al die kleine meissies, Anneke dee ’t ook,” zei Leo vol meerdere wijsheid.

„Moesten jullie toen ook oppassen?”

„Nee, we waren toen nog te klein,” bekende Leo nederig.

„Te klein, jij misschien, maar ik niet, maar moeder ging toen nooit uit,” riep Theo beleedigd uit.

„Jullie zijn toch allebei even oud,” hield Camiel plagerig vol.

„Nou, hij is toch kleiner, dat zie je toch, maar o, wat schreeuwt Dodo toch, wist ik maar wat of ze wou.”

„Ze wil er denk ik uit,” veronderstelde Camiel.

Deze uitgesproken veronderstelling bracht ineens raad.

„We nemen Dodo er uit en leggen haar in de trekkar en dan gaan we rijden,” riep Theo.

„Ja, ja, dat vinden alle kleine kinderen fijn,” stemde Leo toe.

De trekkar, een oud kistje op wieltjes, zeer kunstig door dominee Welders voor zijn jongens in elkaar getimmerd, werd uit de gang gehaald.

„Maar daar kan ze zóó niet in,” vond Camiel, vol bezwaar op den ruwhouten bodem wijzend.

„Anneke, geef jij de dekentjes uit den poppewagen,” beval Theo. „die passen wel in de trekkar.”

En Anneke stond dadelijk bereidwillig het vuil-witte kussentje en de schamele dekentjes voor Dodo af.

„Nou moet ze er in,” zei Leo, toen hij vol zorg den bodem der kar bedekt had. „Pak jij Dodo bij 't hoofd, dan neem ik de beentjes.”

Theo's bruine handen schoven voorzichtig onder Dodo's blonde hoofdje en in stevig-behoedzamen greep vatte hij de kleine schouderdjes, Leo nam de bloote beentjes en zoo daalde Dodo vanuit haar sierlijke witte wieg naar beneden in de trekkar.

Toen ging het drietal in matigen draf met de trekkar door de huiskamer naar de gang. Maar hun nieuwe poging om het huilende zusje op te vroolijken werd niet dadelijk beloond. De kleine Dora schreeuwde erbarmelijk en voelde zich niets behaaglijk in haar nieuwe woonplaats.

„We moesten den tuin ingaan, de lucht is goed voor zulke kleine kinderen,” bedacht Leo opeens en onder algemeene instemming wilde men naar buiten.

Maar Anneke, die haar poppekinderen ook van de gezonde buitenlucht wilde laten genieten, vond het een groot bezwaar dat deze zonder dekens in de zomerzon uitgingen.

Ruilen met de mooie dekens uit Dodo's wieg ging moeilijk, daar deze veel te groot waren voor den poppewagen.

Maar Theo kwam haar spoedig te hulp.

Haastig greep hij een paar schoone luiers uit het mandje op de tafel voor 't raam en gooide die Anneke toe.

„Ze leent ze maar, moeder krijgt ze terug,” zei hij geruststellend tegen Leo, die even een bedenkelijk gezicht trok.

Anneke pakte haar beroofde kinderen warmpjes in de hagelwitte dekens en volgde de jongens, die de kar voorzichtig den drempel van de huisdeur overtilden en nu Dora in vroolijken draf langs de tuinpaden trokken.

En of het van de ongewone hotsende beweging kwam of van de buitenlucht, of dat het langdurig schreeuwen haar vermoeid had, de kleine Dora viel in slaap.

„Zie je wel,” riep Leo triomfankelijk uit, „dät was 't nou, ze wou naar buiten,” en allen keken vol dankbare gerustheid naar de kleine Dora, die met het blonde hoofd op het

groezelige kussentje, haar beide knuistjes tegen haar roode wangetjes, rustig lag te slapen.

„We kunnen nou best eens naar onzen tuin gaan,” vond Camiel en hij trok de trekkar door het poortje in den tuin van tante Saar.

Daar vonden ze Sietske, die bij de keukendeur met waschen bezig was.

„Zoo, jongens, hebben jullie Anneke's pop in de trekkar?”

„Een pop,” riep Theo verachtelijk, „wij spelen toch niet met een pop, 't is Dodo!”

„Wat . . .” en het stuk waschgoed viel uit Sietske's handen weer in het dampende sop.

„Wat! Dodo in de trekkar!” Vol schrik en verbazing liep

Sietske naar de jongens toe en boog zich over het slapende kind.

„Dat arme schaap, 't is schande om zoo met zoo'n klein kind te sollen, jullie zijn ondeugende jongens, denk je dat je moeder dat goed vindt,” en haastig droogde Sietske haar natte zeepsop-handen aan haar schort en wilde Dora uit de kar nemen.

Maar Theo plaatste zich wijdbeens voor de kar en riep verontwaardigd uit: „We hebben niet met haar gesold, we hebben haar in slaap gemaakt, toen ze zoo erg huilde.”

„Ja,” hielp Camiel mee ter verdediging van hun goede bedoelingen, „en toen ze buiten was, sliep ze dadelijk, ze vond 't wat fijn!”

Maar Sietske schudde heftig haar hoofd en keek toen naar Anneke, die haar kinderen in den poppewagen had, en zag toen vol nieuwen schrik, dat de schoone luiers over den wagenrand heen hingen en in het zand slierden.

„Wat heeft Anneke daar? De mooie flanellen luier en die andere”

„'t Benne nou poppedekens,” en vol zorg trok Anneke de dekens omhoog en stopte haar kinderen nog eens warm toe.

Vóór Sietske nog één woord kon zeggen, klonk er een andere stem door den tuin.

„Wat is er, Sietske, wat hebben de jongens daar?” en gevolgd door tante Saar stapte moeder het tuinpad over.

„O, mevrouw,” begon Sietske, „dat arme schaap” maar Theo brak dadelijk haar woordenstroom af, reed de trekkar vlak voor zijn moeder en riep: „Ze slaapt eindelijk, moe, ze heeft zoo gehuild en we hebben alles gedaan om haar weer in slaap te krijgen.”

„En toen heb ik gezegd, dat buitenlucht zoo goed voor kleine kinderen is,” vulde Leo aan, „en dat hielp, ze sliep dadelijk!”

Mevrouw Welders en tante Saar zagen in stijgende verwondering van de jongens naar de trekkar en hoorden naar het verhaal van de jongens. Met een mengeling van verbazing en boosheid op haar gelaat bukte de eerste zich haastig over het slapende kind, dat tot haar geruststelling ongedeerd rustig doorsliep.

Daar klonk tante Saar's heldere lach, een vroolijke aan-

stekelijke lach, die moeders opkomende boosheid dempte, en allen deed meelachen.

„Julie zijn nog lang geen goeie kindermeisjes,” beweerde zij, toen zij al hun pogingen om hun huilende zusje tot rust te krijgen wist, „en Camiel heeft er nog geen verstand van.”

„Maar wat moeten we dan doen, als zusje weer schreeuwt, als wij oppassen?”

„Als Dodo nu weer eens schreeuwt, laat je haar maar huilen,” raadde moeder.

„Ook als 't een uur duurt?” vroeg Theo verwonderd.

„Dan ook, en nu allemaal naar huis,” en mevrouw Welders volgde Theo, die nu met de uiterste voorzichtigheid de trek-
kar over het welbekende pad naar het poortje trok, terwijl Leo er vaderlijk bezorgd naast liep.

„Moeder is gelukkig niet zoo boos als Sietske,” zei Leo, toch wel een beetje schuld bewust, toen zij weer voor hun schoolwerk zaten.

„Waarom zou moeder boos zijn, Dodo sliep toch en Sietske is moeder niet.”

Eenige dagen later kwam Camiel op het middaguur in de huiskamer, waar Sietske bezig was met het verschikken van eenige meubelen.

„Help eens gauw een handje, Camiel, je tante wil den divan uit de huiskamer hebben, hij komt in de achter-suite te staan.”

„De divan naar de achterkamer, waar is dat voor?” vroeg Camiel nieuwsgierig, terwijl zijn stevige handen het meubel-
stuk al aanpakten.

„Och, ja, jongen, alles behoeft toch niet hetzelfde te blijven, een mensch wil ook wel eens wat veranderen in de kamer,” antwoordde Sietske ontwijkend.

„Moeten die dekens op den divan?” en Camiel wees naar eenige dekens, die Sietske op een stoel neergegooid had.

„Dekens moeten telkens gelucht worden, anders komt er de mot in, ik ga ze eens flink kloppen, weet-je, en verder hedank ik je voor je hulp,” en met een handige beweging duwde ze Camiel door de openstaande deur in de gang.

Maar daar werd opnieuw zijn nieuwsgierigheid opgewekt.

Tante Saar kwam geheel gekleed de trap af, in de hand droeg zij het boodschappen-taschje, dat altijd naar de stad meegenomen werd.

„Moet u uit, tante?”

„Ja, ik ga even een paar uur naar de stad, maar ik hoop voor etenstijd terug te zijn.”

„Mag ik mee, tante, 'k heb toch geen school van middag!”

„Maar je hebt wel schoolwerk,” wist tante; „wanneer je daar mee klaar bent, kun-je wel naar Theo en Leo gaan, als je maar niet later dan vijf uur weer thuis komt.” Tante praatte nog even met Sietske en vertrok met het middag-treintje naar de stad, zonder te luisteren naar alle vragen, die Camiel haar nog achterna riep. Toen probeerde deze nog eens om bij Sietske een verklaring van tante's onverwachtsch uitstapje te hooren, maar deze was al even geheimzinnig. Hij begreep er niets van; tante ging nooit zoo onverwachts naar de stad, er werd altijd 's avonds van te voren een boodschappenlijstje opgemaakt en dan moest Camiel meestal in de pastorie gaan vragen of mevrouw Welders ook iets noodig had dat tante meteen kon koopen.

Zou er soms bezoek komen? Even vloog de gedachte aan zijn vader door zijn brein, maar ook even spoedig verwierp hij dit denkbeeld. Nee, vader kon niet komen, hij kon zich nog zoo moeilijk voorthewegen en hij was ook zoo ver weg. Maar de moeilijke sommen, die hij moest oplossen, namen weldra Camiels gedachten zoo in beslag, dat alles er door vergeten werd. Toen hij zijn schoolwerk afgemaakt had, ging hij met Theo en Leo naar boer Bolma, waar ze met Trezeke allerlei grappen uitbaalden. Zoo was de middag spoedig voorbij en tegen vijf uur keerden de jongens weer naar huis.

„Hoe laat komt tante Saar thuis?” vroeg Leo, toen zij bij het tuinhek waren.

„Ik denk met 't lokaaltje van kwart voor vijf,” zei Camiel, en ineens was hij weer vol nieuwsgierigheid.

„De trein is al aan,” meende Theo, „'t is immers al vijf uur.”

„Dan ga ik gauw naar binnen, misschien is tante al terug. „Komen jullie straks de courant brengen?”

„Ja,” beloofde Leo en meteen liep Camiel naar de voordeur, stapte de gang in. Op den eikenhouten kapstok hing een militaire jas en een kepi. Vol verwondering keek Camiel

er naar en duwde toen haastig de kamerdeur open. In tante's grooten leuningstoel zat een heer in Belgische soldatenuniform in vroolijk gesprek met tante Saar.

Vader . . . met een luiden juichkreet vloog Camiel in zijn vaders armen.

Dat was een blijde verrassing!

„Heeft u vader opgehaald, tante?“ vroeg Camiel eenige oogenblikken later, toen hij naast zijn vader bij de tafel zat.

„Ja, vader en ik zijn met de auto uit de stad gekomen, dit was voor vader makkelijker dan met 't locaaltje, precies om vier uur waren wij hier,“ vertelde tante, onderwijl ze een kopje thee inschonk.

En nu hoorde Camiel van zijn vader, dat de militaire overheid zijn verzoek om naar een der noordelijke interneringskampen te worden overgeplaatst, had ingewilligd. Van daar kon hij nu en dan verlof bekomen om zijn zuster en zoontje te bezoeken. En om Camiel te verrassen, had hij nu al van dit verlof gebruik gemaakt.

„Kunt u dan al lopen, vader?“ vroeg Camiel, die achter vaders stoel een kruk zag staan.

„Dat gaat al aardig goed, jongen, maar met een nieuw been moet ik eerst nog wat leeren,“ zei vader met een geruststellend lachje. „Maar wij gaan samen wel eens gauw wandelen, dat zul-je eens zien.“

Camiel knikte en leunde met zijn hoofd tegen vaders schouder. Wat was 't toch heerlijk dat vader nu ook bij tante Saar komen kon. In al dien tijd had hij met tante vader een keer bezocht in het Zeeuwsche grensstadje, en al die verre reizen waren nu niet meer noodig.

Het werd dien middag een feestmaaltijd, Sietske had van alles opgedischt en tante had de tafel met bloemen versierd en de heer Hantuma dankte met een trilling van aandoening in zijn stem hun Hemelschen Vader, die dit weerzien mogelijk gemaakt had.

's Avonds kwamen Leo en Theo de courant brengen en vol nieuwsgierige bewondering keken zij naar Camiels vader.

Dat was nu iemand, die echt in den oorlog geweest was!

„Camiel heeft mij al zoo vaak over jullie geschreven, dat ik jullie al heel goed ken,“ zei mijnheer Hantuma, die met vroolijk welgevallen op het tweetal neerzag.

„We hebben ook nog twee zusjes, Anneke en Dodo,” begon Leo te vertellen. Camiels vader knikte lachend. „Dodo schreeuwt wel eens, nietwaar, als jullie moeten oppassen,” plaagde hij.

En kent u Sjoerd Bolma ook en Trezeke Caron?” vroegen de jongens.

„Allemaal.”

„En Klaas Sproet, ik bedoel „Kroes”, die eerst zoo'n leelijke verrader was, zoo'n Duitscher, weet u, en toen later heeft-ie Trezeke uit het bosch gered en hij is heelemaal anders geworden,” vertelde Theo vol ijver.

„Ja, ik ken zelfs den vader van Klaas Kroes, hoe vinden jullie dat nou? Verleden week hoorde ik pas dat een van de grenswacht, die mij in dien nacht opgepikt hadden, Kroes heette en dat hij hier vandaan kwam. Ik vond dit zoo aardig, dat ik een heelen avond met hem gepraat heb, overal over en ik heb hem beloofd, als ik hier kwam, dat ik zijn zoon Klaas ook wel eens zou opzoeken.”

„Dat is een aardige samenloop van omstandigheden,” vond tante Saar en Leo fluisterde haar in: „Wat gelukkig, dat Klaas heelemaal anders is geworden, want Camiel's vader zou toch ook niet van een verrader houden.”

Nog een poosje bleven de jongens en luisterden vol aandacht naar alles wat de onverwachte gast vertelde, maar toen zond tante Saar hen naar huis.

„Camiel's vader moet nu wat gaan rusten, vertel jullie alles maar thuis en dan nemen jullie morgen je zusjes maar eens mee,” maande tante.

„In de trekkar, dan slaapt Dodo dadelijk,” lachte Camiel.

Toen de jongens vertrokken waren, verschoof de heer Hantuma zijn armstoel en greep naar zijn kruk. Maar op 'tzelfde oogenblik zette hij de kruk weer neer en zei tegen

Camiel: „Kom jongen, steun je vader eens, je hebt een sterken schouder.“ Dadelijk was Camiel bij vaders stoel, vol trots liep hij stijf-rechtop, en zwaar leunend op het stevige jongensfluurtje schreed de heer Hantuma naar de andere kamer. Bij elken stap piepten de scharnieren van het kunstbeen, zwaar plantte de voet zich op den kamervloer.

Het was een pijnlijk oogenblik en er blonken tranen in tante Saar's grijze oogen, maar snel bedwong zij zich, er was immers zooveel reden tot dankbaarheid.

Dien avond riep Camiel tante.

„Kan vader nu nooit meer hard loopen, tante, zooals vroeger?“

„Nee, jongen, 't zal nog wel veel beter wennen op 't kunstbeen, maar zooals vroeger zal vader nooit meer loopen.“

„Ook niet hard genoeg meer om met ons in den tuin te spelen?“

„Ik denk 't niet, Camiel.“

Er kwam een uitdrukking van groote teleurstelling in Camiel's oogen.

„Ik zal 't die Duitscher toch nooit vergeven, tante,“ zei hij en 't klonk als een snik.

„Dat moet je toch probeeren, Camiel, haten is zonde, ook al is 't een mensch dien wij nooit gezien hebben. En alles had toch nog veel erger kunnen zijn,“ troostte ze.

„'t Is toch erg voor vader en voor mij ook,“ hield Camiel vol.

Tante Saar zweeg even; ze kon het zoo heel goed begrijpen, dat haar neefje zoo dacht, al keurde zij het ook niet goed; toen zei ze:

„Ik hoop dat je 't zult leeren vergeven, lieve jongen, evenals de Heere Jezus zijn grootste vijanden alles vergaf, en zooals Hij ook onze vele zonden telkens wil vergeven. Ga nu maar slapen en denk alleen maar aan het heerlijke, dat vader morgen bij ons is.“

Nog lang lag Camiel wakker en aan allerlei te denken, ook aan de woorden van tante. En die woorden banden eindelijk vele gedachten van boosheid en haat.

De Heere Jezus, Die alles vergaf!

Ook de ergste zonden.

Toen vouwde hij onder het dek zijn handen en hij fluisterde: „Och, lieve Heere Jezus, ik wil die Duitscher wel vergeven, maar help U mij om dat te doen, want ik zal 't nooit kunnen, nee, ik zal 't toch nooit kunnen . . . Amen.”

HOOFDSTUK XI.

SLOT.

Het was weer Augustus. Een jaar had de oorlog reeds geduurd en heel Europa leed onuitsprekelijk onder den druk der tijden.

De heer Hantuma was geheel hersteld en kon zich steeds beter voortbewegen op een kunstbeen. Van uit het interneringskamp in het Noorden kon hij geregeld zijn zuster en zontje bezoeken. Voor Camiel waren het feestdagen als vader kwam, en tante Saar's gelaat straalde van stille vreugde nu zij haar broeder uit het oorlogsgevaar wist en samen wachtten zij in gelatenheid af wat de toekomst over verdere levensplannen zou beslissen.

Voor de kameraden van Camiel was de heer Hantuma een zeer gewichtig persoon en vooral Theo hunkerde naar oorlogsverhalen. Maar hierin werden zij teleurgesteld, daar Camiel's vader zeer weinig aan de jongens vertelde van zijn lotgevallen in en rondom de Belgische loopgraven.

„Ik hoop en bid, dat onze jongens nimmer zullen zien en doorleven wat ik zag en hoorde op het oorlogsveld,“ zei hij tot zijn zuster.

Maar al genoten ze dan niet van griezelige oorlogsverhalen, toch waren de „jongens van tante Saar“ goede maatjes met haar broeder. Al kon deze zich niet zoo vlug voortbewegen als vroeger, hij stelde toch veel belang in hun spel en lessen en alles wat hun jongenslevens betrof.

Klaas Sproet of Klaas Kroes zooals hij nu meestal heette, was geregeld bij boer Bolma en zijn moeder was blij, dat zijn rondslechteren geëindigd was.

„Hij is zoo kwaad niet, juffrouw, maar mijn man is in mobilisatie en ik heb mijn handen vol met de andere kinderen

en mijn werk," zei ze tegen juffrouw Hantuma, die het gezin opgezocht had. Deze vond het gelukkig, dat de vijandelijke houding van de jongens tegenover Klaas veranderd was; op de boerderij van boer Bolma, waar de jongens dikwijls waren, kwamen zij ook telkens met Klaas in aanraking en ontdekten allerlei goede eigenschappen in hem en zelfs Camiel zei tegen zijn vader, dat Klaas héél anders was dan vroeger.

Er was een gewichtige dag in het vooruitzicht. De verjaardag van tante Saar, en deze was gelijk met de Koningin jarig, daardoor was het altijd een dubbele feestdag.

Verleden jaar, toen de oorlog pas uitgebroken was, ging die dag bijna onopgemerkt voorbij en nu wierp de oorlog nog een schaduw op alle vreugde.

De jongens hadden al telkens aan Camiel gevraagd of tante's verjaardag nu gevierd zou worden.

„De Koningin viert ook geen feest," zei tante, toen Camiel er over begon, „ik moest een en dertig Augustus ook maar beel stilletjes vieren."

„Hè tante, mogen wij niets doen?" vleide Camiel.

„Kom, Saar, we mogen in deze tijden onze dankbaarheid toch wel toonen op zoo'n dag, laat de jongens hun gang maar gaan, ze willen toch wel eens toonen hoeveel ze met je op hebben," zeide zijn vader.

En tante bezweek voor die reden en ze deed alsof ze niets merkte van allerlei geheimzinnige voorbereidingen. Dagen tevoren was Camiel in al zijn vrije uren bij Leo en Theo, waar Sjoerd en Jan ook kwamen. Trezeke was ook in 't geheim en zij deed heel gewichtig.

Eindelijk was de dag aangebroken!

In vroolijke gezelligheid werd een en dertig Augustus doorgebracht. De beide tuinen hadden alle goudsbloemen en afrikanen moeten afstaan en hun hel oranje sierde feestelijk de huiskamer. Langs de veranda hadden de jongens groene slingers aangebracht, waartusschen allerlei papieren rozen schitterden.

En tante Saar nam met haar liefsten glimlach alle gelukwensen van vrienden en kennissen aan en genoot in de vreugde van haar jongens.

Maar de avond werd het glanspunt van het feest.

In de huiskamer, met de open tuindeuren, zat de jarige met haar broeder, het domineesgezin, boer Bolma en zijn vrouw en nog enkele andere vrienden.

Achter in den tuin was geroes van jongensstemmen, binnen wachtte men vol spanning op de dingen die stonden te gebeuren. Opeens straalde Bengaalsch vuur in zacht-rooden gloed over de bloembedden, die droomden in het avonddonker, achter in den tuin werden de groene heesters gehuld in denzelfden rooden gloed. En in dat fantastisch schijnsel zagen de gasten een prachtig tableau. Tegen een achtergrond van sierlijk geplooid vlaggedoek stonden hoog in 't wit gekleede jongensfiguren, die een portret van H. M. de Koningin droegen, omkranst met bloemslingers en geflankeerd door gouden leeuwen. Lager toonden witte gestalten de wapenschilden van de oorlogvoerende landen, nu vredelievend saamgebonden door veelkleurige linten en bloemen. Aan den voet een meisjes-figuur in lang slepend gewaad, die boven gebroken oorlogsattributen den groenen vredepalm zwaaide.

Een opgetogen „O . . .” klonk uit de tuinkamer, dat dadelijk weer stilde, toen frissche jongensstemmen opschalden en zongen het lied van Aldegonde:

Wilhelmus van Nassouwe,
 Ben ick van Duytschen bloet;
 Het vaderlandt ghetrouwe
 Blijf ick tot in den doet.
 Een Prince van Oraengiën
 Ben ick vry, onverveert;
 Den Coninck van Hispaengiën
 Heh ick altyt gheëert.

Dan vol plechtigen ernst:

Mijn schilt ende betrouwen
 Syt ghy o Godt, mijn Heer!
 Op U soo wil ick bouwen,
 Verlaet my nimmermeer.
 Dat ick doch vroom mach blyven,
 U dienaar taller stont,
 De tyranny verdryven
 Die my myn hert doorwont.

Eén oogenblik was alles doodstil; toen daverde een luid applaus op en een vroolijk dringend „bis“, „bis“ werd gehoord.

En een onzichtbare hand ontstak het Bengaalsch vuur, en weer stond het fraaie tableau in den rooden lichtglans.

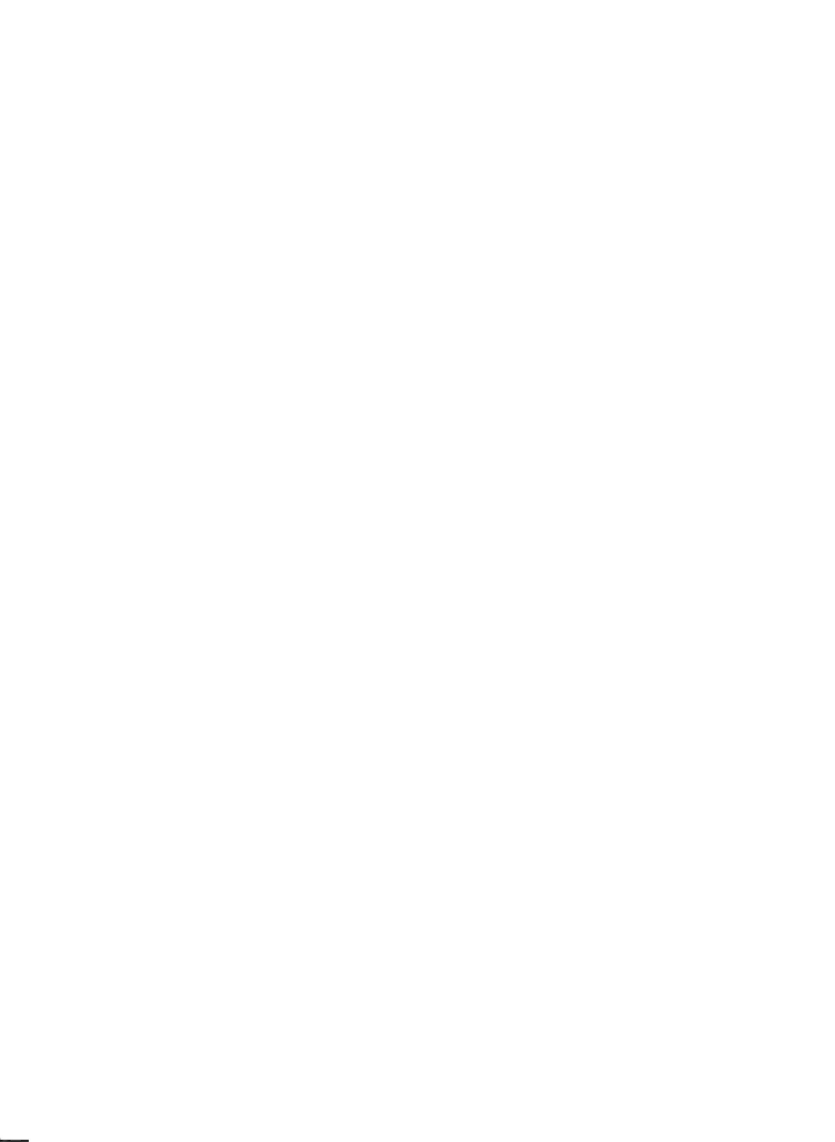
Alle gasten traden naar buiten; hun stemmen paarden zich met die der jongens en in den milden zomer-avond klonk opnieuw het aloude Wilhelmus-lied.

En nauwelijks waren de laatste woorden door den avond-wind weggevoerd of een blijde jubel steeg op:

„Leve de Koningin! Leve Koningin Wilhelmina!“

Toen, als slotaccoord, een lang-gerekte juichkreet van haar jongens: „Leve tante Saar! Lang leve tante Saar!“

Hiep — hiep — Hoera —!“

INHOUD:

Hoofdst.	Bladz.
I. De brief	7
II. Camiel	12
III. Mededeelingen	20
IV. Jongensspel	23
V. De vluchtelingen	31
VI. Oude kennissen	37
VII. De wonderboom	48
VIII. Gevonden	54
IX. Droeve tijding	62
X. Verrassingen	73
XI. Slot	88
